CPBP 08.06-VII-1.9

Zestawienie tematów badawczych

Województwo elbląskie

1. Wiesław Karger: Zarys rozwoju turystyki w woj.elbląskim w latach 1949-1988 - str.108 + bibliografia, 13 str., + 21 tabel.

Województwo gdańskie:

1. Roman Bar: Zarys rozwoju turystyki w województwie gdańskim /synteza/ stron 53 + bibliografia + 17 tabel.
2. Jan Jastrzębski: Materiały archiwalne w sprawach turystyki z zasobów archiwów państwowych woj.gdańskiego /okres PRL/ str. 45.
3. Edwin Kozłowski: Bibliografia turystyczno-krajoznawcza woj.gdańskiego - 3500 haseł /ok. 10 arkuszy autorskich/ indeks czasopism i skrótów.
4. Zbigniew Łodygoski: Wybrane aspekty gospodarki turystycznej w woj.gdańskim w latach 1970-1987, str.60 + 20 tabel.
5. Zbigniew Łodygoski: Charakterystyka systemu zarządzania i koordynacji w turystyce na szczeblu wojewódzkim na przykładzie gdańskim w latach 1976-1987 - str.9.
6. Irena Solska: Zarys rozwoju turystyki szkolnej i wypoczynku dzieci w latach 1957-1987 w woj.gdańskim, str.30 + 6 tabel.
7. ~~Witold Wiśniewski: Zarys rozwoju i działalności PP"Orbis" Polskiego Biura Podróży w latach 1945-1986 w woj.gdańskim - str.12.~~

Województwo koszalińskie:

1. Bernard Konarski: Zarys dziejów Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego na Ziemi Koszalińskiej w latach 1945-1960 - str.13.
2. Bernard Konarski: Turystyka ludności polskiej na wsi Pomorza Srodkowego w okresie międzywojennym - str.11.
3. Bernard Konarski: Bibliografia tematu: Historia i organizacja turystyki i krajoznawstwa w woj.koszalińskim w latach 1945-1987- str. 17.

4. Stanisław Mazur: Zarys rozwoju turystyki w woj.koszalińskim - str. 1o2.

Województwo słupskie:

1. Teresa Machura, Halina Oczachowska, Teresa Krempa: Zarys rozwoju turystyki w woj.słupskim w latach 1976-1986 - str.89 + tabele.

Województwo szczecińskie:

1. Bożena Juszkiewicz: Działalność turystyczna Wojewódzkiego Zrzeszenia Ludowe Zespoły Sportowe w Szczecinie w latach 1946-1988 str. 6 + wykaz 14 str.

2. Jerzy Kosacki: Działalność turystyczno-krajoznawcza Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w woj.szczecińskim w latach 1945-1986 - str.26.

3. Maria Syrek: Doświadczenia z pracy krajoznawczo-turystycznej wśród młodzieży szkolnej woj.szczecińskiego w latach 1945-1988 - str. 7 + 2 tabele.

Temat zbiorczy:

1. Andrzej Doliński: Działalność OST "Gromada" w województwach nadmorskich w latach 1958-1987 - str.21 + 2 tabele.

Roman Bar

ZARYS ROZWOJU TURYSTYKI

w województwie gdańskim

w latach 1946-1986

/Synteza/

CPBP 08.06

Grupa Tematyczna VII

Zadanie badawcze 1.9. "Zarys historii turystyki na Pomorzu w latach 1946-1986"

Sopot, wrzesień-październik 1989r.

S P I S T R E S C I

	Strona
W s t ę p	1- 3
1. Ruch turystyczny w wieku XIX i w okresie międzywojennym /do 1939r./	3- 10
2. Turystyka w regionie gdańskim w latach 1946-1986	1o- 39
2.1. Okres pierwszy - lata 1945-1956	12- 15
2.2. Okres drugi - lata 1957-1965	15- 27
2.3. Dekada lat 1966-1975	27- 34
2.4. Lata 1976-1986	34- 39
3. Gospodarka turystyczna regionu gdańskiego	4o- 46
3.1. Struktury organizacyjne	4o- 42
3.1.1. Segment pierwszy - rynku otwartego	42- 43
3.1.2. Segment drugi - środowiskowy rynek usług	43- 46
3.2. Struktury funkcjonalno-przestrzenne	46- 53
3.2.1. Strefa nadmorska	46- 49
3.2.2. Strefa pojezierna	49- 52
3.2.3. Strefa podmiejska	52
3.2.4. Pojezierze Starogardzkie	52- 53
Z a k o ń c z e n i e	53
Bibliografia	
Tabele	

Opracowanie poniższe stanowi próbę syntetycznego opisu zarysu historii turystyki w regionie gdańskim, będącym jednym z głównych obszarów turystycznych Polski.

Opis ten jest wynikiem dociekań nad kolejnymi etapami i okresami rozwoju turystyki, jako "zespołu zjawisk i działalności", które w końcowym okresie /tj. latach 1985/1986/ można określić jako "gospodarka turystyczna".

W opisie zaakcentowane zostały te czynniki i działalności, które miały decydujące znaczenie na rozwój poszczególnych form turystyki, bądź dziedzin z nią związanych względnie warunkujących jej rozwój, jak też przez nią wywoływanych.

W opracowaniu, opis zdarzeń, zjawisk i działalności rozpatrywany jest w powiązaniu we wzajemnych relacjach z rozwojem społeczno-gospodarczym regionu. Występująca tutaj wzajemna zależność jest bezsporna i wyraża się w prostej relacji: stopnia rozwoju turystyki od stopnia gospodarczego i społecznego. Zależność ta znajduje odbicie w przyjętych w opisie etapach i okresach rozwoju turystyki, które zostały zaprezentowane.

Autor zdaje sobie sprawę, że przyjęty podział ma charakter umowny i może budzić kontrowersje; jest on jednak wynikiem przyjętej metody wzajemnych zależności. Uzasadnienie jej znajduje rozliczne potwierdzenie w praktyce i wydaje się, że nie ma potrzeby szerzej jej udowadniać.

Wątpliwości budzić może odnoszenie opisu i jego zawężanie do terytorialnych granic administracyjnych obszaru. Uprzedzając, wyjaśnić należy, że dostępna i jedynie występująca dokumentacja /zresztą fragmentaryczna i uboga/ służąca jako materiał pierwotny

i archiwalny sporządzona jest przez jednostki i organizacje działające w ramach struktur pokrywających się z administracyjnym podziałem kraju. Tylko w tych ramach można było posługiwać się w miarę wiarygodnymi materiałami sprawozdawczymi jak i informacjami statystycznymi.

W opisie, we wszystkich przypadkach, kiedy to było możliwe i uzasadnione, podejmowano próbę porównywania zjawisk w ujęciu dynamicznym, czasowym i przestrzennym, starając się odwołać do liczbowej ilustracji opisywanych zjawisk. Źródłowe informacje statystyczne przytoczone w zestawieniach, tabelach, wynikają z opracowań sporządzanych przez organizacje i instytucje prezentujących je i opracowujących z różnych okazji względnie celów.

Analiza tych materiałów wskazała na potrzebę krytycznego traktowania zawartej treści, gdyż sporządzane one były często w celach propagandowych lub też potwierdzających "dynamiczną" działalność. Swiadom tego, autor dokonywał obiektywnej selekcji tych informacji, starając się je urealnić w zgodności z istniejącym stanem i w konfrontacji z innymi źródłami. Stwierdzenie to łączy się bowiem z charakterystyką i oceną materiałów wykorzystanych w opracowaniu. Ogólnie wskazać można, na występujące duże trudności w pozyskaniu materiałów archiwalnych. Niska kultura ich przechowywania powoduje, że dokumentacja dotycząca pewnych a zwłaszcza pierwszych okresów działalności/organizacji społecznych, instytucji,przedsiębiorstw/ jest praktycznie nieosiągalna, bo została nieopacznie zniszczona lub zaginęła.

Autor posiadając własne, dość bogate materiały wykorzystał je w stopniu pozwalającym na przybliżoną i w miarę pełną charakterystykę.

Niewielka, fragmentaryczna i to naogół w formie wycinkowych opisów, istniejąca a przydatna dokumentacja została w pełni wykorzystana. Głównymi źródłami, na których oparty został opis, to wspomniane wyżej materiały, często własne refleksje wynikające z długoletniej pracy społecznej i zawodowej autora oraz artykuły i doniesienia znajdujące się w poczytnym i wartościowym kwartalniku PTTK "Jantarowe Szlaki".

Podjęta próba charakterystyki rozwoju turystyki w woj.gdańskim w przyjętym okresie badawczym nie pretenduje do pełnego, wyczerpującego ujęcia tematu. Jest to przedsięwzięcie wykraczające poza możliwości jednej względnie kilku osób i wymaga dłuższych okresów. Sama zresztą turystyka jest zbyt złożonym zjawiskiem, aby jej rozwój mógł być w pełni scharakteryzowany w ramach jednego opracowania. Stąd też z konieczności ma charakter retrospektywnej syntezy. Integralną część całości stanowią załączone tabele. Zawarte w nich informacje liczbowe umożliwiają prześledzenie tempa głównych zmian ilościowych. Wydaje się, że mogą być one pomocne dla udokumentowania zjawisk opisanych w opracowaniu.

Autor uważa, że opracowanie niniejsze można traktować jedynie jako jedną z pierwszych prób, w jakimś zakresie odpowiadającą pozytywnie na zadany temat.

1. Ruch turystyczny w wieku XIX i w okresie międzywojennym /do 1939/

W całokształcie zjawisk jakimi sumarycznie określa się popularnie turystykę, jednym z najważniejszych składników jest ruch turystyczny. Pojęcie to ukształtowało się z czasem, gdyż pierwotnie i nadal jeszcze w codziennej nieomal praktyce, identyfikuje się ruch turystyczny jako turystykę.

Ruch turystyczny jest natomiast tym jedynie zespołem różnorodnych form przemieszczania się osób w celach turystycznych, które łącznie z innymi, tworzą zespół zjawisk i działalności zwanych turystyką /wg klasycznej definicji Hunzikera i Krapfa/.

Wielkość, rodzaje i formy, jak też czasokresy występowania ruchu turystycznego są najbardziej dobitnym przykładem i wykładnikiem rozwoju turystyki w danym obszarze. Rodzaje i formy ruchu są funkcją walorów turystycznych, organizacji obsługi oraz zagospodarowania jemu służącemu.

Region gdański /rozumiany tutaj jako województwo gdańskie w jego granicach od 1945r do 1975r, jak i po tym roku tj. po zmianie obszaru w wyniku nowego podziału administracyjnego/, posiada długoletnie tradycje turystyczne sięgające XIX wieku. Formy wędrówek, występujące wcześniej, nie dadzą się jednoznacznie zakwalifikować jako turystyczne.

Najstarszą miejscowością wypoczynkową, ściągającą turystów w dzisiejszym tego słowa znaczeniu, w regionie gdańskim jest Sopot. Począwszy od 1823 roku - miejscowość ta zaczęła kształtować się pod wpływem inicjatyw Jean Georga Haffnera, który podejmując działalność kuracyjno-leczniczą, zapoczątkował rozwój funkcji kuracyjno-kąpieliskowych w tym mieście. Skromny początkowo napływ kuracjuszy wynoszący w 1830 roku 430 osób, wzrasta w 1895 roku do około 8 tysięcy, a następnie w 1900 roku notuje się wzrost do ok. 11 tys.osób.

U schyłku XIX wieku ruch kuracjuszy staje się popularny, co powoduje zainteresowanie się i innymi miejscowościami gdańskiego wybrzeża takimi jak: Jelitkowo, Orłowo, Oliwa, Hel, Jastarnia, a również i odległą wówczas i trudno dostępną komunikacyjnie Krynicę Morską /zwaną też po 1945r Tyńcą/.

Rozrastający się Gdańsk w 1oo tysięczne miasto w 1900 roku buduje dla potrzeb swoich mieszkańców kąpieliska w Brzeźnie, Wisłoujściu i na Stogach /Siankach/.

Około 185or "odkryta" zostaje również Łeba jako atrakcyjne kąpielisko i miejscowość rybacka sąsiadująca z urokliwymi i budzącymi ciekawość zjawiskami przyrodniczymi nadmorskich wędrujących wydm. Rozwój sieci kolejowej i dróg powoduje rozwój ruchu wycieczkowego. Turyści zwani wówczas wędrowcami, odkrywają co raz nowe atrakcyjne miejscowości na Mierzei Helskiej oraz Pojezierzu Kaszubskim tj. Kartuzy, Kościerzynę. Rozwijająca się społeczno-publicystyczna działalność przyczynia się do popularyzacji zabytkowych obiektów kultury materialnej i folkloru nadmorskich rybaków jak i Kaszubskiego Pojezierza.. Niszczejące, wymagające prac konserwatorskich zamki leżące wzdłuż doliny Wisły tj. w Malborku, Kwidzynie i Gniewie są co raz chętniej odwiedzane, często z pobudek rozwijającego się nacjonalizmu niemieckiego, który z malborskiego zamku stworzył sztandarowy obiekt zlotów germańskich.

Równolegle rozwijające się zainteresowanie sztuką ludową przyczynia się do powstawania muzeów etnograficznych we Wdzydzach Kiszewskich /założone w roku przez Teofila i

W położonych przy traktach drogowych osadach powstają gospody zwane oberżami. I tak np. wieś Żukowo posiadała w r.1912 - 7 takich obiektów. Brak statystyk i wiarygodnych materiałów nie pozwala na w miarę przybliżone określenie tych nurtów z turystyką związanych. Statystyk bowiem tak w XIX jak i przed I wojną światową nie prowadzono. Wnioskując z licznych wydawnictw - szczególnie przewodników, ruch turystyczny był dość znaczny.[x/]

x/ co podkreśla E.Rozenkranz - materiały statystyczne ruchu wypoczynkowego i turystycznego na terenach woj.gdańskiego do 1939r. Opracowanie Woj.Komisji Planowania Gospodarczego-Gdańsk 1938.

Po pierwszej wojnie światowej następuje ożywienie się ruchu wypoczynkowego i krajoznawczego. Składa się na to wiele różnorakich przyczyn, w tym w szczególności ogólnym zwłaszcza w Pdsce wzmożonym zainteresowaniem morzem wywołane m.in. budową Gdyni.
W wyniku Traktatu wersalskiego obszary obecnego /do 1975r/ regionu gdańskiego wchodziły w skład trzech odrębnych organizmów państwowych. Na terenach ówczesnego Wolnego Miasta Gdańska, ułatwienia dewizowe i paszportowe przyczyniły się do znacznego napływu turystów w stosunku do lat sprzed wojny. W latach 192o-1938 liczba letników przebywających w Sopocie wzrasta z 8,8 tys.osób w 192or do 17,6 tys. w 1939r. Srednio, co roku przebywało w tym mieście ok.20 tys.osób /w 1939 - spadek na skutek atmosfery wojennej/.
Napływ obcokrajowców, w tym Polaków spowodował wzrost cen, w efekcie mieszkańcy Gdańska jak i inni skierowali się do innych miejscowości, głównie Brzeźna, Jelitkowa, Stogów /Sianek/ oraz do miejscowości na Mierzei Wiślanej tj. Sobieszewa, Mikoszewa, Stegny, Jantara i Kątów Rybackich oraz Krynicy Morskiej. Miejscowości te wykazują się szczególnym rozwojem po 1926r, lecz niestety nie zachowała się statystyka wzrostu ruchu turystycznego. Natomiast zachowały się dokładne dane odnoszące się do m.Sopotu i Gdańska, które za rok 1938 i 1939 przedstawiały się następująco:

Lp.	Miejscowość	Rok	Razem	w tym z:		
				Niemiec	Polski	Innych krajów
1	Sopot	1938	23.414	13.317	8.341	1.756
		1939	17.556	12.749	4.069	734
2	Gdańsk	1938	56.17o	31.064	19.594	5.512
		1939	46.6o4	31.861	11.812	2.931

Zródło: E.Rozenkranz - ibidem.

Dominujący wpływ na kształtowanie się wielkości ruchu turystycznego na obszarze b.Wolnego Miasta Gdańska mieli turyści przybywający z Niemiec i Polski. Jeśli uwzględnić ponadto jednodniowy - nierejestrowany ruch z Polski do Gdańska i Sopot /kasyno gry/, którzy nie korzystali z noclegów, a więc nie podlegali rejestracji, można przyjąć, że na wielkość ruchu turystycznego w tych miastach mieli wpływ głównie Polacy. Spotykało się to z ostrą krytyką prasy polskiej,[x/] i znalazło również poparcie ze strony Komisji Międzyministerialnej do zbadania zagadnień turystyki w latach 1928-1931. W sprawozdaniu w/w Komisji stwierdza się: "udział obywateli polskich w zagranicznym ruchu turystycznym Wolnego Miasta jest znaczny... waha się w poszczególnych latach /192o-1931/ od 31,2 - 57,9 % ogólnej liczby obcych. Jeśli się weźmie w dodatku pod uwagę, że gros Polaków koncentruje się w Sopotach, gdzie się znajduje dom gry... oraz że 75 % czystego zysku w myśl umowy, oddaje Towarzystwo Kasyna Gry na cele kulturalne Wolnego Miasta, a przede wszystkim Gminy Sopot, to jasne się staje, że wspaniałe urządzenia kuracyjno-turystyczne i letniskowe na wybrzeżu morskim Gdańska, jak również nie raz kierowana przeciwko Polsce akcja propagandowa Wolnego Miasta są w dużej mierze finansowane przez obywatelki polskich"[xx/].

O ile pominie się turystów przebywających z Polski i Niemiec, to należy stwierdzić, że w miarę zbliżania się 1939 roku ruch turystyczny z innych państw zaczął maleć. Przyczyn tego zjawiska można dopatrywać się w ówczesnej sytuacji politycznej, napięć wywoływanych celowo przez Niemców na terenach sąsiadujących z ich granicami oraz we wzrastającej konkurencji letnisk polskich i śródziemnomorskich.

---

x/ Głos Przemysłowo-Handlowy - 1938r, Nr 8, str.2

xx/ Sprawozdanie Komisji Międzyministerialnej do zbadania zagadnień turystyki, 1928-1931 - Wyd.Ministerstwa Skarbu /drukowane, jako rękopis/ Warszawa 1931.

Na obszarach wchodzących w skład b.Prus Wschodnich, wyjątkową atrakcyjnością cieszył się Malbork, Kwidzyn i Elbląg oraz zbudowany w latach 1848-1876 szlak Kanału Elbląsko-Ostródzkiego.
Szczególne znaczenie miały też wycieczki ludności kaszubskiej do Oliwy, podążający pątnicy do grobowców książąt pomorskich złożonych w świątyni jak też słynne organy oliwskie[x/].

W Polsce międzywojennej, po 1920 roku na obszarach b.województwa morskiego, największy ruch letniskowy, skupiał się w miejscowościach położonych na Półwyspie Helskim i wokół Zatoki Puckiej. Modne stało się Orłowo - dzięki swemu położeniu, zbliżone do Sopot, przyjmujące ok. 1,o tys. osób w sezonie. Frekwencja w polskich kąpieliskach nadmorskich miała, począwszy od 1926 roku stałą tendencję zwyżkową, co daje się zauważyć począwszy od 1933 roku. Od 1924r zapoczątkowany został ruch inwestycyjny, w wyniku którego powstaje szereg pensjonatów w Juracie, Jastarni, Jastrzębiej Górze i Helu, które dzięki temu stają się modnymi i uczęszczanymi kąpieliskami.
Zapoczątkowany też ruch obozowo-kolonijny obejmujący młodzież oraz organizowanie wczasów przez związki zawodowe w szczególności nauczycielstwa polskiego. Ruch ten jest szacowany na ok.16 tys.osób /1938r/ Ruch wycieczkowy kierował się głównie do Gdyni, miasta symbolu polskiej myśli morskiej i gospodarczej, inicjatywy, cieszącego się dużym zainteresowaniem całego społeczeństwa. Organizatorem tych wyjazdów były organizacje młodzieżowe, ZHP, Liga Morska i Kolonialna i inni. Szacunkowo ruch wycieczkowy w 1938r oceniany jest na około 15o tys.osób.

Na terenach Pojezierza Kaszubskiego zaznaczył się w latach międzywojennych stale wzrastający ruch krajoznawczy, organizowany przez

x/ A.Bukowski - Regionalizm Kaszubski - Wyd.Instytutu Zachodniego-Poznań 1950r.

organizacje szkolne /m.in.Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i Harcerstwo/. Zaczęły rozwijać się letniskowe miejscowości kaszubskie: Chmielno, Wdzydze, Wieżyca, Dzierżążno i Kartuzy. Organizowane wycieczki kierowały się też do Gdańska, Oliwy, Gdyni, Kartuz, Żukowa i Pelplina. W Pucku i Gdyni aktywną działalność przejawiało Polskie Towarzystwo Krajoznawcze.

Statystyczne informacje za rok dotyczące ruchu wycieczkowego podają następujące liczby dla:

- powiatu kartuskiego	4.363	osób
- " kościerskiego	1.000	"
- " starogardzkiego	694	"
- " tczewskiego	313	"

Na terenach obszarów prawego brzegu Wisły oraz b.powiatu lęborskiego a należących w latach międzywojennych do b.III Rzeszy Niemieckiej ruch letniskowy koncentrował się głównie w Krynicy Morskiej /6.726 osób w 1938r/ i Łebie /4.446 osób/.Miejscowości te cieszyły się znaczną jak na ówczesne czasy popularnością, stając się w pewnym sensie konkurentem dla renomowanego Sopotu.

Równolegle rozwijał się znaczny ruch wycieczkowy. Turystyka koncentrowała się w miejscowościach zabytkowych, wśród których pierwsze miejsce zajmował Malbork i Elbląg. W roku 1938 ruch wycieczkowy zarejestrowany w tym obszarze przedstawiał się następująco:

Elbląg -	27.500	turystów
Tolkmicko -	1.071	"
Kadyny -	90	"
Suchacz-	857	"
Kwidzyn-	13.060	"
Lębork -	1.320	"
Malbork /zamek/	220.000	"
Sztum -	1.067	"
Dzierżgoń	464	"
Biała Góra	3.951	"
r a z e m	270.380	turystów

Przedstawiona w skrótowym zarysie charakterystyka ruchu turystycznego na obszarach wchodzących obecnie w skład woj.woj.gdańskie-

go i elbląskiego pozwala na przybliżoną ocenę jego wielkości i głównych form. Pozwalają one stwierdzić, że turystyka regionu gdańskiego ma swoje tradycje, ukształtowane biegiem lat. Zestawiając powyższe wielkości ruchu turystycznego, stwarza się możliwości ogólnej jego oceny i znaczenia. Łączny ruch turystyczny w 1938r przedstawia poniższe zestawienie:

Obszar	ruch turystyczny w 1938r	
	wypoczynek	wycieczki
Tereny b.Wolnego Miasta Gdańska	23.414	56.170
Tereny b.III Rzeszy Niemieckiej	11.172	270.380
Tereny b.województwa pomorskiego	52.943	150.000
razem	87.549	476.550

Konkludując, stwierdzić można, że ruch turystyczny do II wojny światowej miał dość znaczne ilościowe znaczenie. Koncentrował się na obszarach i miejscowościach nadmorskich oraz ciekawych krajoznawczo-zabytkowych miejscowościach położonych nad Wisłą jak też Pojezierzu Kaszubskim.

2. Turystyka w regionie gdańskim w latach 1945-1986

Ziemia Gdańska posiadająca sięgające jeszcze XIX stulecia tradycje, kontynuowane dość aktywnie w latach międzywojennych, stała się w ciągu ponad 40 lat jednym z głównych, atrakcyjnych regionów turystycznych w Polsce.

Wysoka atrakcyjność turystyczna mająca swoje podstawy w walorach przyrodniczo-klimatycznych, bogactwach dóbr kultury, a wśród nich odbudowane ze zniszczeń wojennych zabytkowe zespoły miejskie Gdańska, Malborka i Fromborka, ogólny rozwój społeczno-gospodarczy

usprawniająca się dostępność komunikacyjna, ilościowy i jakościowy rozwój bazy materialnej stanowiły podstawy do utrwalania się procesów związanych z rozwojem turystyki. Rozwojowi temu towarzyszyły doskonalenie się form i zakresu oddziaływania obsługi ruchu turystycznego, różnicowanie się form turystyki i wypoczynku oraz systemu koordynacji i zarządzania. Wszystko to przyczyniło się łącznie do rozwoju funkcji turystycznych regionu gdańskiego w obecnym kształcie jaki obserwuje się w dekadzie lat 80-tych.

Polityczno-społecznym i gospodarczym przemianom leżącym u podstaw narodzin i kształtowania Polski Ludowej towarzyszyło równoległe narastanie różnorodnych potrzeb społecznych.

Procesy uprzemysłowiania, przemieszczania się ludności ze wsi do miast, intensywna urbanizacja, rozwój rolnictwa, bezprecedensowy rozwój oświaty i upowszechnianie się potrzeb kulturalnych - to podstawowe nurty, które wpłynęły ożywczo na przewartościowanie się tradycyjnych przyzwyczajeń, hierarchizowania wartości, a w tym również sposobów spędzania wolnego od pracy i nauki czasu.

Wśród nich znalazły się i te nurty, które obejmują sferę odpoczynku poza miejscem zamieszkania, a więc kształtowania się form współczesnej turystyki.

Wszystkie te procesy zachodzące w kraju i kształtujące jego społeczno-gospodarczy obraz, stanowiące podstawę i tło rozwoju turystyki w Polsce i regionie gdańskim, skłaniają do wyodrębnienia kilku głównych okresów, w których miały miejsce zjawiska, formy działalności i zespół czynników przyczynowych odkładających się określonymi skutkami na etapowanie kształtu turystyki. Okresy te mają pewną przyjętą umownie cezurę czasową, zaproponowaną w ramach tego opracowania, przy czym kryterium podstawowe to zjawiska,które

wiązały się bezpośrednio z określonym etapem rozwoju turystyki, jak i te zjawiska ogólne /społeczne, gospodarcze i polityczne/, które stanowiły tło i uwarunkowania dla jej rozwoju.
Zatem podział na okresy i etapy rozwoju należy traktować jako umowną propozycję, która w toku pogłębionych badań i konfrontacji z innymi tego typu opracowaniami, umożliwi na ostateczną akceptowaną konkretyzację.

2.1. Okres pierwszy - przypada na lata 1945-1956

Pierwsze lata /1945-1951/ nie sprzyjały rozwojowi turystyki. Warunki polityczne i materialne ludności, trudności gospodarcze związane z odbudową zniszczeń wojennych a w tym odbudowa Gdańska nie stwarzały organizacyjnych i materialnych przesłanek dla turystyki. Stąd też w tych latach formy działalności mają charakter kontynuacji i odtwarzania tych form, które ukształtowały się w okresie międzywojennym, rozmiary ruchu turystycznego były niewielkie. Pierwsze informacje dotyczące kształtowania się ruchu turystycznego w woj.gdańskim znajdują się w sprawozdaniach Biura Turystyki Ministerstwa Komunikacji za r.1949 i 1950 /vide tabela nr 1/.

Niemniej jednak, dzięki pomocy państwa organizacjom społecznym, a zwłaszcza związkom zawodowym, inicjatywom związku "Samopomoc Chłopska", zapoczątkowane zostały zręby naszej turystyki. Organizowane były w tym czasie specjalne pociągi turystyczne do głównych ośrodków miejskich, w tym i do Trójmiasta, których obsługą zajmował się ówczesny gdański oddział PBP "Orbis" /pierwszy kierownik Henryk Wawrzyniak, współpracownicy: Ryszard Korzybski, Tadeusz Cerliński i Marian Elmisz, wspólnie z przewodnikami gdańskimi Feliksem Dekiertem, Witoldem Kledzikiem, Zygmuntem Łapińskim, Stanisławem Podgórczykiem i Stanisławem Rospondem/

W działalności społecznej kontynuowano do 1951r formy działalności przedwojennych organizacji turystycznych, to jest Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, reaktywowanego 14 kwietnia 1946r. W zabytkowej komnacie "Pokoju Oliwskiego" w byłym klasztorze cysterskim odbyło się przy współudziale wiceprezydenta miasta Gdańska Franciszka Chudoby, pierwsze zebranie działaczy krajoznawczych. W skład nowo powołanego zarządu Oddziału PTK weszli: Leon Ostaszewski - jako prezes oraz dr Marian des Loges, Mieczysław Nawrocki, Bernard Kula, Andrzej Płocki, Marian Tabaka i Barbara Terlikowska - jako członkowie. Oddział gdański PTK zaczyna organizować wycieczki, zwłaszcza dla młodzieży szkolnej. Na przełomie 1948/1949r z inicjatywy prof.Jana Kilarskiego i Franciszka Mamuszki zorganizowano pierwszy kurs dla przewodników. W 1947r ukazuje się w krakowskiej oficynie "Wiedza-Zawód-Kultura", pod patronatem Zarządu Miejskiego Miasta Gdańska, pierwszy przewodnik po Gdańsku pt."Gdańsk miasto nasze" J.Kilarskiego, który „tę pierwszą w nowej dobie Polski książkę o Gdańsku przeszłości, pięknie i pracy" oddał w ręce polskiego czytelnika i turysty. Wówczas powołano również oddział Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego z siedzibą w Sopocie, którego założycielami byli m.in.Aleksander Wiatrak, Tadeusz Hołowina, państwo Lipińscy i inni. Pierwsze materiały statystyczne podają, że w latach 1949-1950 województwo gdańskie odwiedziło około 35 tys.turystów.

W dniu 17 grudnia 1950r w Warszawie wskutek połączenia PTT i PTK powstało Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, które podejmuje działalność organizatorską mającą na celu dostosowanie jej do nowych, zmienionych warunków politycznospołecznych kraju. W Gdańsku połączenie PTT i PTK i powstanie PTTK nastąpiło 16 marca 1951r. Zaczyna się również poszukiwanie nowych form działalności turystycznej,

aby bardziej rozpropagować uprawianie turystyki wśród społeczeństwa województwa gdańskiego, jak również jej unowocześnienie. Wówczas powołano Zarząd Okręgu PTTK w Gdańsku, którego pierwszym organizatorem i prezesem był Jan Wojnarski; powstają też kolejno oddziały miejskie w Gdańsku, Sopocie, Gdyni oraz powiatowe w Malborku i Elblągu.
W miejscowościach tych krystalizują się zalążki kół przewodników turystycznych /w Gdańsku w 1951r/ i biuro obsługi ruchu turystycznego PTTK. Natomiast Zarząd Urządzeń Turystycznych PTTK podjął budowę Domu Turysty w Sopocie.

W ówczesnym Urzędzie Wojewódzkim, przy Wydziale Komunikacji, utworzono referat turystyki, którym kieruje Irena Szymborska.
W 1952r. został opracowany "Regionalny plan perspektywiczny inwestycji turystycznych dla terenu województwa gdańskiego". Później, do 1954r referat turystyki, prowadzony przez S.Jakubowicza, działa przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej.

Lata 1952-1958 mają dla rozwoju turystyki w województwie gdańskim szczególne znaczenie. Charakteryzują się one w pierwszym rzędzie wzmożoną aktywnością PTTK, które propaguje i rozwija nowe, coraz bardziej skuteczne, formy umasowienia turystyki. Służą temu trzy główne kierunki działania: powoływanie kół PTTK przy zakładach pracy, wzmożona działalność wśród młodzieży szkolnej we współpracy ze Szkolnym Ośrodkiem Krajoznawczym i organizowanie imprez turystycznych zachęcających do uprawiania turystyki kwalifikowanej.

W 1953r. Komisja Turystyki Pieszej Zarządu Głównego PTTK zorganizowała "I Ogólnopolski Rajd Pieszy" z metą w Olsztynie, którego obsługę części tras przebiegających przez województwo gdańskie powierzono aktywistom z Oddziału PTTK w Gdyni. Jesienią tegoż samego roku wspomniany oddział organizował pierwszą samodzielną imprezę

pod nazwą "Jesienny Rajd Młodzieży", w którym uczestniczyło ponad 2oo osób, co na ówczesne warunki można uznać za rekord frekwencji. W następnym roku /1954/ z inicjatywy aktywistów Zarządu Okręgu PTTK zorganizowano wiele masowych rajdów, spływów i zlotów /m.in. nad j.Otomino/, a ich pomysłowość znalazła uznanie wśród mieszkańców województwa, zwłaszcza zakładów pracy Trójmiasta.

W kolejnych latach 1955-1956, oprócz imprez organizowanych na terenie województwa Zarząd Okręgu PTTK w Gdańsku organizował rajdy także na atrakcyjnych terenach kraju, m.in. "I Okręgowy Rajd Górski" z metą w Krynicy, "Rajd po Ziemi Kieleckiej", dzięki czemu pozyskał nowych, aktywnych działaczy turystycznych.

Ambitne cele i skromne możliwości finansowe powodują, że w miejsce dotychczasowych oddziałów w Gdańsku, Gdyni i Sopocie powołano w 1955r jeden Oddział PTTK "Trójmiasto" w Gdańsku z prezesem Romanem Otlewskim co pozwala na prowadzenie bardziej skoordynowanej działalności społecznej w ramach stowarzyszenia. Wkrótce Oddział ten staje się jednym z najaktywniejszych w kraju, m.in. z uwagi na swoją niezależność finansową z racji dochodów uzyskiwanych z obsługi wycieczek turystycznych.

Wiosną 1955r. następuje istotna zmiana w dotychczasowym systemie zarządzania przez państwo turystyką. Obok istniejącego już od 1952r. Komitetu do Spraw Turystyki w Warszawie, działającego jako organ pracy szefa rządu, powołany zostaje - na mocy uchwały Rady Ministrów nr 183 z 5 marca 1955r. - Wojewódzki Komitet Turystyki w Gdańsku, którego przewodniczącym był Stanisław Ostrowski.

2. <u>Okres drugi-obejmuje swym zasięgiem lata 1957-1965.</u>

Przełom październikowy i towarzyszące jemu ożywienie polityczne i społeczne decydująco wpłynęły na zapoczątkowanie się procesów

rozwojowych turystyki i wypoczynku. Występująca w tych latach programowo-organizatorska działalność stworzyła praktycznie podstawy do ukształtowania się specyficznego polskiego modelu organizacyjnego turystyki i wypoczynku.

W pierwszym rzędzie ożywiła się w tym okresie działalność organizacji społecznych i młodzieżowych, które podobnie jak PTTK, zaczęły aktywnie działać organizując różnorodne imprezy turystyczne związane programowo z ich statutową działalnością. Wyodrębnić tutaj można działalność Ludowych Zespołów Sportowych, które zaktywizowały swą działalność wśród młodzieży wiejskiej, Związek Harcerstwa Polskiego oraz Związek Młodzieży Socjalistycznej. W środowisku studenckim rozwija działalność turystyczną Zrzeszenie Studentów Polskich inicjując organizowanie imprez turystyki kwalifikowanej w środowisku studenckim. Kontynuuje swoją aktywność turystyczną PTTK, inicjując i organizując imprezy masowe wspólnie ze związkami zawodowymi lub organizacjami młodzieżowymi. W tym okresie formy działalności PTTK stają się wzorem dla wielu innych organizacji, które adoptując je dostosowywały je do swoich środowiskowych i statutowych potrzeb. Dzięki tej działalności, w latach 1958-63 daje się zaobserwować stale powiększający udział uczestników w imprezach organizowanych przez wszystkie organizacje.

Ilustracyjnym dowodem stałego wzrostu uczestników jest zestawienie liczb zawartych poniżej.

Z przytoczonego zestawienia wynika, że dynamika wzrostu uczestników jest wysoka. Coroczny wzrost kształtuje się w granicach 30 tys.uczestników. Swiadczy to, że turystyka i krajoznawstwo zaczyna zdobywać coraz większą popularność wśród społeczeństwa, a w szczególności wśród młodzieży województwa gdańskiego. To pozytywne zjawisko

wskazuje również, że w tej dziedzinie tendencje wzrostu będą nadal istniały, w szczególności wśród młodzieży szkół.

Uczestnicy imprez turystycznych organizowanych przez organizacje społeczne w woj.gdańskim

Lp.	Wyszczególnienie	rok					
		1958	1959	1960	1961	1962	1963
1.	PTTK	8700	9778	13423	14573	21302	23202
2.	ZMS	-	-	-	-	-	40321
3.	LZS-ZWM	2698	25150	35976	39425	45750	46386
4.	Szkolnictwo	82127	88332	108905	115404	101074	81019
5.	ZSP	-	1294	1116	1185	1769	3104
6.	TKKF	924	6396	11300	19263	46580	60000
7.	PZ Motorowy	-	-	-	980	1385	1550
	razem	94449	131150	160770	190830	217860	255582

Zródło: materiały WKKFiT w Gdańsku

2.2. Prężność organizacyjna i nabyte przez aktywistów gdańskich doświadczenie znajduje duże uznanie ze strony Zarządu Głównego PTTK, którym powierzono organizację odbywających się na terenie województwa gdańskiego dwóch ogólnopolskich imprez: "IV Ogólnopolski Rajd Pieszy" i "I Ogólnopolski Nizinny Rajd Narciarski".

Ciekawy eksperyment z zakresu organizacji usług i aktywizowania poprzez turystykę małych wsi nadmorskich /wówczas/: Helu, Jastarni, Juraty, Chałup, Jastrzębiej Góry i Władysławowa, zainicjował Zarząd Okręgu PTTK. Były to wiejskie wczasy nad morzem zwanej inaczej "wczasami sycylijskimi". Z tego rodzaju odpoczynku w 1957r. skorzystało 1039 osób, w następnym zaś /1958/ - 6372 osoby. Akcja ta przyniosła spore korzyści wynajemcom kwater i organizatorom wyżywienia. Za kwatery wypłacono w 1958r. 2,2 mln zł, natomiast za usługi gastronomiczne - 5,1.

Według analizy przebiegu sezonu turystycznego, opracowanej przez Wojewódzki Komitet Turystyki /którego przewodniczącym od marca 1957r był Roman Bar/, województwo gdańskie odwiedziło w tym roku około 800 tys.osób /w 1956r. - ok.500 tys.osób/. Również w tym samym roku /1957/ powołano Delegaturę Spółdzielni Turystyczno-Wypoczynkowej "Turysta", która zapoczątkowała organizowanie usług turystycznych dla środowiska spółdzielczego /w 1960r. przemianowana na Oddział z dyrektorem Wacławem Podbereskim/.

Począwszy od 1957r. wzrosło zainteresowanie sprawami turystyki ze strony gospodarzy terenu - rad narodowych: ... wiele uwagi poświęcono - czytamy w wyżej wspomnianej analizie WKT - sprawie należytego przygotowania miejscowości do sezonu turystycznego nie tylko w Sopocie, czy na Półwyspie Helskim, lecz i w miejscowościach znajdujących się w głębi województwa. Piękne rezultaty osiągnęła PMRN w Malborku, które wiele wysiłku i pomysłowości włożyło w sprawę przygotowania miejscowości do obsługi ruchu wycieczkowego...

Przełomowe znaczenie dla rozwoju turystyki w województwie gdańskim ma rok 1958. Z inicjatywy Komisji Turystyki i Sportu z jej przewodniczącym Tadeuszem Kuczerą na czele odbyła się pierwsza sesja Wojewódzkiej Rady Narodowej, której obrady poświęcono w całości organizacji, obsłudze, zagospodarowaniu turystycznemu, sprawom zarządzania i koordynacji, jak również roli rad narodowych w stwarzaniu warunków dla rozwoju turystyki w województwie gdańskim. Uchwała WRN nr 9/III/58 z 8 maja 1958r. w sprawie rozwoju turystyki i miejscowości wypoczynkowych na terenie woj.gdańskiego stała się ważnym programowym dokumentem, jak to później określono "Wielką Kartą Turystyki", określającą rolę i znaczenie turystyki dla województwa. Czytamy w niej; m.innymi:

- ruch turystyczny na terenie województwa gdańskiego ma doniosłe znaczenie gospodarcze, społeczno-wychowawcze i zdrowotne, co wyraża się m.innymi w milionowym napływie turystów, letników i wczasowiczów na Wybrzeżu w okresie letnim oraz zwiększonych o około pół miliarda złotych obrotach pieniężnych z tego tytułu;
- organizacją ruchu turystycznego winny zajmować się w pierwszym rzędzie rady narodowe i ich prezydia jako reprezentanci władzy państwowej i gospodarza terenu;
- potrzeby zabezpieczenia rozwoju turystyki wymagają: tworzenia odpowiednich przedsiębiorstw podległych bezpośrednio radom narodowym, rozbudowy bazy zaopatrzeniowej, komunikacyjnej, a także bardziej odpowiednich urządzeń komunalnych i sportowych, organizowania biur informacyjnych oraz sprawowania przez rady narodowe i ich prezydia funkcji koordynacyjno-nadzorczych w stosunku do wszystkich podmiotów gospodarczych w zakresie turystyki na danym terenie.

Zakresem poruszanej problematyki, propozycjami rozwiązań, jak również wnioskami w stosunku do rad narodowych, jednostek centralnych, uchwała wybiegła dalece naprzód, była pierwszym dokumentem WRN w skali kraju, która określiła tak wszechstronnie rolę i znaczenie turystyki dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu.
W końcu 1958r. ruch turystyczny w województwie gdańskim zamknął się liczbą około 1,2 mln.osób.

Kolejne lata 1959-1965 charakteryzują się:

- Dalszym wzrostem ruchu turystycznego, który osiąga następujące wielkości: w 1959r - 1,8 mln osób, w 196or - 1,4 mln osób /wyjątkowo niekorzystne warunki atmosferyczne spowodowały spadek frekwecji/, w 1961r - 1,9 mln osób, w 1962r - 2,o mln osób, w 1963r - 2,3 mln osób i w 1964r - 2,4 mln osób. W porównaniu więc z 1954r

w ciągu 10 lat - nastąpił 6-krotny wzrost ruchu turystycznego.

- Dynamicznym, ale żywiołowym rozwojem budownictwa wczasowego zakładów pracy i związków zawodowych. I tak, w 1956r. na terenie ówczesnego woj.gdańskiego zlokalizowanych było 46 obiektów z 8,8 tys. miejsc, a w 1963r. zarejestrowano łącznie 3o5 obiektów /wzrost prawie 7-krotny/ z 33 tys.miejsc /wzrost 4-krotny/. Skutki żywiołowości dają się odczuć już w pierwszych latach, a i obecnie stanowią główne źródło przyczyn powodujących powstawanie różnorodnych barier rozwojowych dla miejscowości turystycznych. Szereg miejscowości zwłaszcza nadmorskich, jak Łeba, Krynica Morska, częściowo Jastrzębia Góra, Stegna i Sobieszewo, zagospodarowano chaotycznie, bezplanowo. Nadmiernemu rozwojowi bazy noclegowej nie towarzyszyła rozbudowa urządzeń podstawowych zwłaszcza wodno-kanalizacyjnych, co spowodowało poważne trudności w utrzymaniu właściwego stanu sanitarnego samych miejscowości, jak i wód przybrzeżnych Bałtyku. Często substandardowy charakter budownictwa /domki campingowe/ powodował degradację naturalnych walorów zwłaszcza terenów leśnych, przyplażowych, jak też potęgowanie się zagrożenia ładu przestrzennego. Brak /wówczas/ planów przestrzennego zagospodarowania dla wielu miejscowości powodował więc degradację najbardziej atrakcyjnych terenów w miejscowościach nadmorskich.

- Doskonaleniem zakresu i form obsługi ruchu turystycznego. Powstają nowe jednostki centralnych przedsiębiorstw, tj.Oddział Spółdzielni Turystyczno-Wypoczynkowej "Gromada" /kierownik Jerzy Gulkowski/, Biuro Turystyki Sportowej "Sport-Tourist" /w 1962r., dyrektor Henryk Smogulecki/, Biuro Obsługi Turystycznej LZS "Camping" /kierownik Stanisław Wójcicki/ oraz Biuro Turystyki Motorowej PZMOt. W 196or. Prezydium WRN powołało Przedsiębiorstwo Obsługi Ruchu

Turystycznego "Bałt-Turist" /dyrektor Wiesław Lipiński/, którego głównym zadaniem jest organizowanie zagospodarowania turystycznego, obsługa wczasów, turystyki i wypoczynku dla mieszkańców województwa gdańskiego, jak również wspomaganie swymi nadwyżkami finansowymi budżetu WRN z przeznaczeniem na cele rozwoju turystyki i wypoczynku. Uchwałą Prezydium MRN w Sopocie z dniem 1 stycznia 196or. powołano Państwowe Przedsiębiorstwo "Kąpielisko Morskie Sopot" /dyrektor Wiesław Lewczyński/ do spraw organizowania usług turystycznych na terenie miasta oraz eksploatowania zasobów hotelowych, plaż i kąpielisk.

- Wzrostem zainteresowania turystyką ze strony rad narodowych. W latach 1956-1957 w Sopocie z inicjatywy radnych i aktywistów FJN powstała koncepcja programowa pod nazwą "Eksperyment Sopocki", mająca na celu przywrócenie temu miastu jego tradycyjnych funkcji turystycznych, kąpieliska i nadmorskiego kurortu. Rada Ministrów podejmuje znamienną uchwałę nr 369/59 z 25 sierpnia1959r. w sprawie rozwoju miasta Sopotu jako ośrodka wypoczynku nadmorskiego, natomiast z dniem 21 sierpnia 1959r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie utworzenia funduszu rozwoju Kąpieliska Morskiego Sopot, które znowelizowała uchwała Rady Ministrów nr 240 z 14 października 1974r. w sprawie utworzenia funduszu rozwoju miasta Sopotu /Dz.U. nr 35/74/. W tych latach również rady narodowe stopnia powiatowego /Kościerzyna, Puck, Kartuzy, Lębork/ i miejskiego /Gdańsk, Gdynia/ rozpatrują na sesjach i prezydiach sprawy usprawnienia obsługi ruchu turystycznego na swoich terenach.

- Normowaniem przez państwo całokształtu spraw zarządzania turystyką, kulturą fizyczną i sportem przez administrację państwową. Wyrazem tego jest uchwalenie przez Sejm PRL 17 lutego 196or ustawy

o organizacji spraw kultury fizycznej i turystyki /Dz.U. nr 1o/6o poz.65/. Na jej podstawie powstał przy Radzie Ministrów Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki /przewodniczący Włodzimierz Reczek do 1972r./, jako centralny organ państwowy do tych spraw. Powołano również Centralny Fundusz Turystyki i Wypoczynku, który stworzył podstawy finansowe do wykonywania zadań w dziedzinach związanych z zagospodarowaniem turystycznym kraju. Ustawa ta w sposób kompleksowy unormowała problemy koordynacji, zarządzania i nadzoru kultury fizycznej i turystyki. Do tych spraw powoływała terenowe organy administracji państwowej, czyli komitety kultury fizycznej i turystyki prezydiów wojewódzkich i powiatowych lub miejskich rad narodowych. WKKFiT w Gdańsku powołano jeszcze tego samego roku /1960/ którego przewodniczącym został Bolesław Dymel, jego zastępcą do spraw turystyki Roman Bar i zastępcą do spraw kultury fizycznej i sportu Wacław Jurkiewicz.

Wypracowane wówczas podwaliny systemu organizacyjnego polskiej turystyki nie uległy zmianie przez prawie 20 lat, a metody koordynacji i zarządzania okazały się na tyle skuteczne, że kontynuowane są do chwili obecnej. Na lata 1960-1964 przypada okres ujednolicenia systemu zarządzania turystyką, który dał podstawy do rozwoju gospodarki turystycznej, pozwolił - poprzez pewne formy organizacyjne, plany przygotowania i przebiegu oraz kontrolę - uchwycić problem sezonu turystycznego, czynnika determinującego oddziaływanie koordynacyjne w stosunku do organizacji turystycznych, przedsiębiorstw obsługi ruchu turystycznego, handlu, gastronomii, transportu turystycznego, żeglugi przybrzeżnej i innych, także odpowiednich wydziałów Prezydium WRN.

Okres ten charakteryzuje się również podejmowaniem prac mających

na celu zapewnienie planowego i harmonijnego oraz powiązanego ze strukturą społeczno-gospodarczą rozwoju turystyki i wypoczynku. Rokrocznie WKKFiT opracowuje analizy stanu i rozwoju turystyki w regionie, które wykorzystywane są przy sporządzaniu planów społeczno-gospodarczych i przestrzennych. Z inicjatywy tego wydziału w 196or. wydano pracę zbiorową pt. Materiały do monografii turystyczno-ekonomicznej województwa gdańskiego, która zawiera podstawowe dane o gospodarczych aspektach ruchu turystycznego. Rok później /1961/ Podkomitet Turystyki zatwierdził Zasady zagospodarowania turystycznego województwa gdańskiego. Wojewódzka Pracownia Urbanistyczna opracowała plany "przestrzennego zagospodarowania dla wszystkich ważniejszych miejscowości turystyczno-wypoczynkowych, jak: Łeby, Jastrzębiej Góry, Krynicy Morskiej, Helu, Władysławowa oraz studium Nadmorskich Miejscowości Rekreacyjnych. Z uwagi na niepowszechność tych planów i opracowań, warto podać nazwiska ich autorów: Andrzej Walicki, Brunon Wandtke, Krystyna Tylman, Krystyna Sauer, Irena Pieńkawa, Jacek Mrożewski i B.Kühnel. W ramach działalności Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego został opracowany w 196or. pod kierunkiem Edwina Rozenkranza, Plan zagospodarowania turystycznego województwa gdańskiego. WKKFiT powołał również Komisję Koordynacyjną do Spraw Zagospodarowania Turystycznego, złożoną z przedstawicieli wydziałów WRN, którym zlecono prowadzenie polityki lokalizacyjnej w odniesieniu do zamierzeń budowlanych obiektów turystycznych i wypoczynkowych. Tylko w 1964r. powyższa Komisja zatwierdziła 34 wnioski na budowę obiektów o łącznej ilości 4,1 tys. miejsc. Swiadczy to o dalszym zainteresowaniu zakładów pracy z głębi kraju w kwestii lokalizowania obiektów wczasowych na obszarze województwa gdańskiego. Ważnym ogniwem w systemie organizacji i obsługi

ruchu turystycznego staje się też Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, powołany z dniem 1 grudnia 1965r w ramach struktury organizacyjnej Przedsiębiorstwa Obsługi Ruchu Turystycznego "Balt-Tourist".

Lata doświadczeń, dociekań, badań konfrontacji, i poszukiwań rozwiązań pozwoliły na wykrystalizowanie się dość wyraźnego obrazu potrzeb i zamierzeń określających miejsce i zadania turystyki w latach przyszłych. Zamierzenia te i potrzeby stały się ponownie przedmiotem obrad Wojewódzkiej Rady Narodowej. W dniu 26 marca 1964r odbyła się sesja, która podjęła uchwałę nr 9/XVII/64 w sprawie ustalenia głównych kierunków zagospodarowania turystycznego województwa gdańskiego. Między innymi czytamy w niej: „Stwierdzając, że turystyka jako zjawisko związane ściśle z rozwojem współczesnego życia posiada stałą tendencję rozwoju, Wojewódzka Rada Narodowa postanowiła:

1. Uznać ruch turystyczny i jego obsługę za jeden z czynników mających ważny wpływ na kształtowanie się funkcji społecznych, gospodarczych województwa gdańskiego;
2. Uznać za konieczne rozwijanie zagospodarowania turystycznego służącego przede wszystkim wszelkiego rodzaju formom turystyki krótkopobytowej, jako najbardziej odpowiadającej zarówno geograficznemu usytuowaniu, jak też wartościom turystyczno-krajoznawczym naszego województwa;
3. Stwierdzić potrzebę rozwijania - w większym niż dotychczas stopniu - organizacji obsługi wczasów świątecznych dla mieszkańców miast Gdańska, Gdyni, Sopotu i Elbląga oraz zagospodarowania potrzebnych do tego celu terenów."

Uchwałą WRN zaakceptowany został również plan zagospodarowania w części dotyczącej rozwoju turystyki, który określał m.innymi:

- miejsce turystyki w strukturze gospodarczej województwa oraz

współzależności zachodzące między działami gospodarki a rozwijającą się turystyką;

- wnioski w zakresie przekształcenia struktury gospodarczej gromad i osiedli w wyniku spełniania przez nie funkcji turystycznych;
- zasady polityki inwestowania turystycznego w układzie powiatowym, terenów i miejscowości turystycznych.

Na wniosek WKKFiT Wojewódzka Rada Narodowa uchwałą nr 15/XVIII/64 z 28 kwietnia 1964r powołała Wojewódzki Fundusz Turystyki i Wypoczynku z dyrektorem Jerzym Krzewskim na czele. Zadaniem tego Funduszu było gromadzenie i wydatkowanie środków na cele związane z rozwojem bazy turystycznej województwa gdańskiego. Tym samym, obok organizacyjnych czynników, stworzono finansowe warunki dla rozwoju bazy materialnej turystyki.

W sezonie turystycznym 1965r, frekwencja ruchu turystycznego osiągnęła wielkość 2,6 mln turystów i wczasowiczów oraz 14,1 mln osobodni. Zarejestrowana baza noclegowa wynosiła wówczas 5o tys. miejsc, z czego 12,5 tys. przypadało na obiekty turystyczne ogólnodostępne, natomiast 37,5 tys. tj. 75 %, na obiekty wczasowe środowiskowe /w tym: 33 tys.zakładowe, 1,7 tys.FWP i 2,8 tys.organizacji sportowych i młodzieżowych. Struktura przestrzenna miejsc noclegowych wskazuje na nierównomierne zagospodarowanie: Trójmiasto - 16,6 tys. /33,1 %/, powiaty nadmorskie - 27,8 tys. /55,6 %/, powiaty kaszubskie - 4,6 tys. /9,3 %/ i inne tereny - 1,o tys./2,o %/. Pod względem wielkości ruchu turystycznego województwo gdańskie uplasowało się w 1965r. na trzecim miejscu, natomiast pod względem zasobów bazy noclegowej na czwartym miejscu w kraju.

Specyficzną i coraz aktywniejszą rolę w obsłudze turystyki i wczasów spełniać zaczęła pasażerska żegluga przybrzeżna, która

od pierwszych lat uatrakcyjniła swymi usługami obsługę ruchu turystycznego /900 tys. pasażerów/. Odrębną formę usług występującą tylko w Gdyni, ale wskazującą na zainteresowanie się regionem gdańskim przez turystów zagranicznych, stała się obsługa zagranicznych statków pasażerskich, począwszy od 1961r. Wówczas zawinęło do portu gdyńskiego 6 statków obcych armatorów z 4 tys. turystów, w 1963r. - 13 statków i 6,1 tys. turystów, natomiast w 1964r. - 14 statków i 5,9 tys.turystów. Dzięki stale udoskonalanej obsłudze przez PBP "Orbis" Gdynia ujęta została do rejestru atrakcyjnych portów, chętnie odwiedzanych przez turystów zagranicznych.

W wyniku wyżej przedstawionych form działalności, różnorodnych czynników i wielorakich procesów w ciągu dwudziestolecia /1945-1965/ turystyka:

- Trwale zapisała się w społeczno-gospodarczej strukturze przestrzennej regionu, wywierając istotny wpływ na działalność wielu organizacji społecznych i jednostek gospodarczych, powodując tym samym ukształtowanie się podstaw pod przyszły model gospodarki turystycznej. Jednak, jako dziedzina działalności społecznej i gospodarczej, nie uzyskała należytego wsparcia ze strony czynników decyzyjnych /głównie w kierowaniu współmiernych do wielkości i zapotrzebowania środków finansowych, zwłaszcza inwestycyjnych, zapewniających jej harmonijny rozwój/, mimo sprzyjającego klimatu ze strony władz politycznych i terenowych tworzących pomyślne warunki dla jej rozwoju;

- Stała się źródłem inspiracji dla szerokiej i zróżnicowanej oraz owocnej działalności społecznej, kształtującej nowe nawyki i potrzeby społeczne, przyczyniła się do krystalizowania funkcji społeczno-wychowawczych, kulturowych, zdrowotnych, jak również aktywizujących obszary i miejscowości;

- Osiągnęła stopień rozwoju różnorodnych form ruchu turystycznego, bazy materialnej i działalności usługowej, stawiający województwo gdańskie w grupie regionów charakteryzujących się najwyższymi parametrami rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowych kraju.

Równolegle w tych latach zarysowały się pierwsze oznaki niekorzystnych trendów, wskazujących na:

- Początki degradacji obszarów turystycznych, zwłaszcza ich walorów przyrodniczych, występującej w wyniku nadmiernej koncentracji ruchu i zagospodarowania turystycznego w rejonach o najatrakcyjniejszych walorach turystycznych, w szczególności w szeregu miejscowościach strefy nadmorskiej /Łeba, Karwia, Mikoszewo, Stegna, Krynica Morska/;

- Występujące dysproporcje pomiędzy tempem wzrostu ruchu turystycznego a rozwijającym się z dużym opóźnieniem zagospodarowaniem turystycznym;

- Pogłębianiu się zaniedbań w rozwoju urządzeń wodno-kanalizacyjnych niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania ośrodków wczasów i turystyki;

- Występujące dysproporcje w strukturze bazy noclegowej /charakteryzującej się przewagą bazy wczasowej nad turystyczną/, stwarzające trudności w obsłudze nowych form turystyki, m.in. turystyki campingowej. Braki w bazie turystycznej przyczyniły się również w dużym stopniu na narastanie procesów degradacyjnych w najatrakcyjniejszych rejonach, m.in. na Półwyspie Helskim.

2.3. Dekada lat 1966-1975 w rozwoju turystyki, a więc jeszcze w dawnych granicach regionu gdańskiego, charakteryzuje się utrwalaniem form organizacyjnych, wzbogacaniem struktur przestrzennych, dalszym wzrostem zagospodarowania, jak również podejmowania prób jego

uporządkowania. Dotychczasowe dynamiczne cele i żywiołowo podejmowane inicjatywy w rozwijaniu turystyki i zagospodarowania wymagały lepszego przystosowania się całej struktury organizacyjnej, przestrzennej i gospodarczej do realizowania funkcji turystycznej.

Dalsze, nadal dynamiczne, zagospodarowanie miejscowości zwłaszcza nadmorskich przynosi zwiększony ilościowy wzrost bazy noclegowej. W latach 1966-1975 znacznie powiększa się ogólnodostępna baza noclegowa, w szczególności takie obiekty jak campingi i pola biwakowe oraz kwatery prywatne /służące do organizacji ~~f~~ wypoczynku/. Rozwój miejsc na campingach był wynikiem konsekwentnej działalności wspierania tej formy budownictwa obiektów turystycznych przez WKKFiT. Natomiast ilościowy wzrost kwater prywatnych spowodowany był wzrastającym popytem na usługi wypoczynkowe ludności kraju nad morzem. W związku z tym przedsiębiorstwa i organizacje turystyczne rozpoczęły szeroką akwizycję miejsc noclegowych wśród prywatnych kwaterodawców. Głównymi ośrodkami tej formy miejsc noclegowych stają się wówczas Trójmiasto i Półwysep Helski, w mniejszym zaś miejscowości Pojezierza Kaszubskiego. Stan miejsc noclegowych - ogólniedostępnych w latach 1966-1975 ilustruje załączona tabela nr 2.

W 1974r. obiekty wczasowe na terenie województwa gdańskiego wynosiły łącznie 6o tys.miejsc noclegowych, co stawiało je na pierwszym miejscu w kraju tzn. 12,1 % ogólnej ilości. Równolegle powoduje to dalsze nagromadzenie zjawisk wymagających porządkowania.

Napór inwestycyjny zakładów pracy trwał nadal, chociaż miał odmienne tendencje. Inwestorzy zaczęli poszukiwać lokalizacji bardziej atrakcyjnych i form zagospodarowania o wyższym standardzie użytkowym. I tak w tym okresie na terenie ówczesnego województwa gdańskiego zlokalizowanych jest dalszych około 8o obiektów, przy czym obok miejscowości nadmorskich, nadal głównie preferowanych przez zakłady pracy

z głębi kraju, część inwestorów, a były to głównie zakłady pracy z województwa gdańskiego, lokalizują swoje ośrodki wypoczynkowe na Pojezierzu Kaszubskim, przyczyniając się do jego turystycznej aktywizacji. Ten nurt inwestycyjny, przy równolegle rozbudowującej się bazie turystycznej obiektów otwartych powoduje, że woj.gdańskie stało się jednym z największych i najaktywniej zagospodarowanym regionem turystycznym kraju, który liczył około 82 tys.miejsc noclegowych w obiektach turystycznych i wczasowych.

Odmienne tendencje zarysowują się również w organizacji masowych imprez turystyki kwalifikowanej, których liczba - z przeznaczeniem na dużą ilość uczestników - maleje. Nie mają one już takich rozmiarów jak w poprzednich latach, ale za to wzrasta liczba imprez mniejszych, o lokalnym i kameralnym zakresie oraz o zróżnicowanym charakterze. Obserwuje się nie tylko zjawisko organizacyjnego i gospodarczego umacniania się oddziałów PTTK, ale w wyniku prowadzenia działalności gospodarczej powstają kluby turystyczne, które zaczynają odgrywać dominującą rolę w grupowaniu aktywu turystycznego o wyodrębnionym profilu zainteresowań turystycznych i krajoznawczych, jak również środowiskowych. Gdańskiemu okręgowi PTTK podlegały w 1974r. 22 oddziały, które grupowały około 24 tys.członków /w 1965 - 22 oddziały i 15 tys. członków/, organizujące rocznie około 68o imprez turystycznych z około 93 tys. uczestników /w 1965r 13 tys. osób/. Rozrasta się aktyw turystyczny PTTK, obliczany na około 2,5 tys. organizatorów turystyki, 69o przewodników turystycznych i około 65o przodowników.

Na okres ten przypada wzbogacanie się i rozwijanie inicjatyw krajoznawczych. Organizowane są zloty krajoznawcze, jak Społecznych Opiekunów Zabytków w Kolbudach w 1969r., Społecznych Opiekunów Przyrody w Sztumie w 197or. i krajoznawców "Poznajemy Piękno Ziemi

Gdańskiej" w 197or. Powstają pierwsze izby krajoznawcze. Ukoronowaniem działalności krajoznawczej było powołanie jesienią 1969r. Regionalnej Pracowni Krajoznawczej, która gromadząc materiały krajoznawcze, prowadząc poradnię krajoznawczą oraz inicjując i inspirując szereg inicjatyw krajoznawczych stała się niebawem znaczącą placówką. Dzięki niej wzbogacił się dorobek regionu gdańskiego.

W tym okresie działalności turystycznej można wyodrębnić dwa nurty. Istotną rolę w jej koordynacji w zakładach pracy odgrywają ówczesne związki zawodowe i Wojewódzka Rada Związków Zawodowych. Pod patronatem branżowych związków zawodowych, wspólnie z Zarządem Okręgu PTTK lub podległych mu ogniw, inicjowane są lub organizowane liczne imprezy turystyczne.

Drugi nurt wiąże się z państwową koordynacją i zarządzaniem turystyką. Realizowany przez ówczesne komitety kultury fizycznej i turystyki, powiatowe i miejskie, przyczynił się do utrwalenia pozycji turystyki i krajoznawstwa w całej strukturze społeczno-gospodarczej województwa gdańskiego. Na podkreślenie zasługuje aktywna działalność Miejskich lub Powiatowych KKFiT w: Kościerzynie /przewodniczący A.Zulewski/, Kartuzach /W.Piasecki/, Elblągu /Z.Gidziński/, Malborku /H.Biskupski/, Sztumie /H.Stefaniak/, Gdyni /H.Pietkiewicz/, Gdańsku /Z.Grędziel/ i Sopocie /A.Jentczak/. Działalność ogniw społecznych, przedsiębiorstw turystycznych, jednostek państwowego nadzoru i koordynacji przyczyniła się w konsekwencji do wykształcenia się regionalnej struktury organizacyjnej turystyki w gdańskim regionie.

Na ten okres przypadają również następujące przedsięwzięcia:

- Powołanie i organizowanie powiatowych i miejskich ośrodków sportu i turystyki, które z czasem stały się zalążkiem dla terenowych przedsiębiorstw turystycznych;

- Doskonalenie organizacji systemu kształcenia i doskonalenia kadr turystycznych zarówno pionu społecznego /PTTK, związki zawodowe/, jak również pionu zawodowego /ze średnim wykształceniem - Technikum Hotelarskie w Gdyni, z wyższym wykształceniem WSWF, Uniwersytet Gdański/;

- Początki organizowania działalności naukowej, w wyniku powołania w 1972r. Zakładu Ekonomiki Organizacji Usług przy Uniwersytecie Gdańskim /kier. doc.dr hab., obecnie prof. Włodzimierz Gaworecki/ i w 1973r. Zakładu Turystyki i Rekreacji przy Wyższej Szkole Wychowania Fizycznego /kierownik mgr Roman Bar/;

- Powołanie i organizowanie systemu informacji turystycznej w ramach WOiT-u, którego działalność uzupełniła i rozszerzyła społeczną służbę PTTK, a ponadto poprzez swą inicjatywę wydawniczą wzbogacił rynek o ciekawe i wartościowe materiały z dziedziny informacyjno-krajoznawczej.

Ożywienie gospodarcze kraju przypadające na początku lat siedemdziesiątych nie pozostało bez wpływu na stan turystyki w regionie. W pierwszym rzędzie zdynamizowała się działalność przedsiębiorstw turystycznych, rozwinęła się obsługa zagranicznego ruchu turystycznego oraz zapoczątkowano i zrealizowano budowę szeregu obiektów turystycznych i rozbudowano sieć campingów, głównie w miejscowościach nadmorskich. W wyniku tych przedsięwzięć wzrósł znacznie ruch turystyczny, który szacowany był w 1975r. na 8,5 mln osób i 43,5 mln osobodni. Dynamikę ruchu turystycznego w latach 1960-1975 ilustrują liczby zawarte w tabeli nr 3.

Nie możemy tu zapominać o dwóch ważkich uchwałach Prezydium WRN dotyczących turystyki gdańskiej:

- nr 89/9oo/72 z 21 lutego 1972r. w sprawie zatwierdzenia programu kompleksowego zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego zespołu Jezior Chmieleńsko-Ostrzyckich wzdłuż "Drogi Kaszubskiej" dla potrzeb wypoczynku świątecznego i
- nr 1187/73 z 13 lutego 1973r. w sprawie zatwierdzenia programu sieci campingów i pól biwakowych w woj.gdańskim w latach 1973-1975 i następnych.

Pierwsza z nich określiła konkretne zamierzenia inwestycyjne, lecz szkoda wielka, że nie doczekała się pełnej realizacji. Druga natomiast w istotny sposób przyczyniła się do rozwoju tego typu bazy w regionie.

W interesującym nas okresie ukończono ponadto budowę motelu we Wdzydzach Kiszewskich. W ramach intensywnej działalności OZGT w Sopocie /dyrektor Zbigniew Witkiewicz/ rozbudowano i zmodernizowano bazę turystyczną PTTK. Zakończono trwającą ponad 1o lat budowę hotelu "Hevelius" w Gdańsku i zrealizowano z kredytów zagranicznych hotele "Novotel" w Gdańsku i "Posejdon" w Jelitkowie. Na zagospodarowanie turystyczne woj.gdańskiego w latach 1962-1972 wydatkowano ze środków Centralnego i Wojewódzkiego FTiW około 18o mln zł, z których pobudowano 34 campingi, 27 pól namiotowych, 1 motel, 655 miejsc w ośrodkach turystycznych, 2 pawilony żywieniowe, 3,5 km "Drogi Kaszubskiej", 6 dróg dojazdowych do plaż o długości około 12,9 km oraz urządzono 6 kąpielisk z dojściami do plaż, wzniesiono 8 pawilonów informacji turystycznej i zaadaptowano obiekt na potrzeby Centrum Informacji Turystycznej w Gdańsku, ponadto dofinansowano kilka obiektów zakładów pracy.

W tym czasie zaczyna rozwijać się indywidualne budownictwo letniskowe, głównie na Pojezierzu Kaszubskim, gdzie powstało około 3,5 tys.

domów letniskowych. W istocie rzeczy przyczyniło się ono do turystycznej aktywizacji niektórych rejonów, ale równocześnie niedostateczny nad nim nadzór spowodował powstanie szeregu nieprawidłowości. Przede wszystkim zajęło ono najatrakcyjniejsze tereny położone w pobliżu aglomeracji trójmiejskiej, które musiano wyłączyć z ogólnego użytkowania. Po drugie, przyjęte przez nie formy architektoniczno-plastyczne wywołały falę krytyki, a w efekcie jego zahamowanie w latach 1976-1982.

Okres początkowych lat siedemdziesiątych zamyka niejako symbolicznie kolejna sesja Wojewódzkiej Rady Narodowej, która 20 maja 1974r. uchwałą nr III/14/74 zajęła się problematyką rozwoju turystyki w regionie gdańskim. Po raz pierwszy cała działalność turystyczna została w niej określona mianem gospodarki turystycznej. Tym samym została ona podniesiona do rangi działu gospodarki i zrównana z innymi dziedzinami społeczno-gospodarczymi kształtującymi strukturę gospodarczą i funkcjonalno-przestrzenną województwa gdańskiego. Wówczas zrodziło się stwierdzenie, że turystyka jest jedną z wiodących funkcji regionu gdańskiego, co znalazło swe odbicie w wojewódzkim planie zagospodarowania przestrzennego. Konsekwencją tak przyjętych określeń i stwierdzeń było powołanie w 1974r. Wojewódzkiego Zrzeszenia Gospodarki Turystycznej /dyrektor Zbigniew Witkiewicz/.

Trend do centralizacji spowodował, że w 1975r. wymienione wyżej WZGT zostało przekształcone w Wojewódzkie Zjednoczenie Przedsiębiorstw Gospodarki Turystycznej "Turus" /dyrektor Antoni Meyng/. Podlegały mu cztery państwowe terenowe przedsiębiorstwa specjalistyczne /PP KMS Sopot, PUT "Kaszuby" w Kartuzach, PUT "Hel" we Władysławowie i PUT "Gdańsk-Tourist" w Gdańsku/ i Ośrodek informacji

Turystycznej, Reklamy i Szkolenia. Zjednoczenie przejęło bazę turystyczną i urządzenia infrastruktury turystycznej /plaże, kąpieliska/ od gospodarki komunalnej oraz działalność i bazę powiatowych i miejskich ośrodków sportu, turystyki i wypoczynku, następnie gastronomiczną bazę przyhotelową od państwowych i spółdzielczych jednostek gastronomicznych.

2.4. Lata 1976-1986 charakteryzują się zgoła odmiennymi zjawiskami znacząco wpływającymi na obecny i przyszły kształt rozwoju turystyki oraz gospodarki turystycznej w regionie. Okres ten zapoczątkowany został zmianami administracyjnymi granic województwa, co w pewnym stopniu wpłynęło na zmiany struktur organizacyjnych jednostek społecznych i gospodarczych ogniw turystyki i krajoznawstwa. Okres ten ponadto charakteryzuje się:

- narastającą komercjalizacją ogarniającą niemal wszystkie dziedziny działalności turystycznej i krajoznawczej /zwłaszcza wydawnictwa/;
- postępującą degradacją środowiska przyrodniczego, a co za tym idzie i walorów turystycznych regionu;
- narastaniem dysproporcji w zagospodarowaniu i bazie materialnej turystyki.

Z uwagi na to, że organizacja WZPGT "Turus", któremu powierzono również funkcję koordynatora działalności wszystkich jednostek branży turystycznej, a także w zakresie zagospodarowania turystycznego województwa gdańskiego, odbiegała od modelu przyjętego w kraju, a dotyczącego funkcjonowania państwowej terenowej gospodarki turystycznej, zostało ono w 1977r. przekształcone w Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Turystyczne "Turus". Nie tylko uzyskało ono kompetencje jakie posiddało WZPGT "Turus", ale również powierzono mu wiodącą

rolę w działalności powołanego jeszcze w 1975r Porozumienia Terenowo-Branżowego Turystyki, które miało na celu skoordynowanie działalności przedsiębiorstw turystycznych, podejmowanie wspólnych akwizycji usług szkolenia kadr itp. Wprawdzie w latach 1975-1979 jednostki uczestniczące w Porozumieniu zwiększyły ilość obsłużonych turystów z 664 tys. osób do 75o tys. w ruchu krajowym i z 9o tys. do 15o tys. w ruchu zagranicznym oraz zwiększyły sprzedaż usług z 76o mln zł do 1,5 mld zł, nie było to efektem zamierzonej działalności Porozumienia, lecz wzrastającego popytu na usługi turystyczne, którego szczyt przypadł - mimo postępującej wówczas inflacji - na lata 1977-1978 i częściowo na 1979r. Praktycznie Porozumienie nie spełniło pokładanych nadziei i nie zrealizowało swoich statutowych celów. Stało się to wskutek hegemonistycznych tendencji jakie przejawiało WPT "Turus" wobec swoich współpartnerów, usiłując zmonopolizować i podporządkować sobie całą działalność usługową w regionie. WPT "Turus" zaczęło odgrywać dominującą rolę w obsłudze ruchu turystycznego województwa gdańskiego, bowiem dysponowało 86 % bazy noclegowej i 65 % bazy gastronomicznej, dzięki czemu zwiększyło swą sprzedaż usług z 381 mln zł /1975/ do 811 mln zł /1979/. Na przełomie 1976-1977r WPT "Turus" przejęło całkowicie gospodarkę kwaterami prywatnymi, eliminując szereg nieprawidłowości w zakresie stosowania cen i przestrzegania wymogów kategoryzacyjnych. Ponadto WPT "Turus" prowadziło eksploatację wszystkich plaż nadmorskich w województwie, współuczestniczyło w organizacji imprez kulturalnych w sezonie. Jego działalność wniosła wiele pozytywnych elementów w rozwój i kształtowanie gospodarki turystycznej regionu. Posiadając równocześnie szerokie uprawnienia koordynacyjne, przekazane mu przez wojewódzkie i terenowe szczeble administracji państwowej, mając szerokie poparcie ze strony władz

decyzyjnych, korzystając ze sprzyjającego klimatu wywołanego uchwałą WRN w 1974r. oraz dysponując poważnymi środkami na zagospodarowanie turystyczne, mogło przyczynić się do umocnienia roli i znaczenia gospodarki turystycznej. Jednak w pełni tak się nie stało na skutek realizowania arbitralnej polityki zarówno w działalności usługowej, we współdziałaniu z innymi gestorami uczestniczącymi w obsłudze, jak również swoistej gigantomanii, która towyrzyszyła poczynaniom przedsiębiorstwa, wreszcie nie uwzględnianie interesów rad narodowych stopnia podstawowego. Wskutek tego przy jednoczesnym braku odpowiednich kwalifikacji ze strony kierowniczej kadry dążącej głównie do spektakularnych poczynań, narastały tendencje krytycznego odnoszenia się do działalności WPT"Turus". Znalazły one ostateczne odbicie w żądaniach ze strony prezydentów miast i rad narodowych do przywrócenia działalności poprzednich terenowych przedsiębiorstw turystycznych /PP KMS, PUT "Hel", PUT Gdańsk-Tourist"/, co nastąpiło w wyniku likwidacji WPT "Turus" na podstawie zarządzenia wojewody gdańskiego z 31 lipca 1982r.

Owczesne lata wykazały, że wszelkie monopolistyczne tendencje w działalności turystycznej nie mogą się długo ostać. Gospodarka turystyczna jest bowiem zbyt skomplikowana i wyjątkowo delikatną strukturą, stymulowaną prawami rynku turystycznego, nie przyjmującą i nie akceptującą wszelkich hegemonistycznych, jak również nieprzemyślanych administracyjnych posunięć gospodarczych. Bogactwo form działalności turystycznej i potrzeb społecznych odrzuciło i zapewne odrzucać będzie tego rodzaju przejawy. Nie mniej jednak komercjalizacja występująca w turystyce ma obecnie tendencję do pogłębiania się i obejmowania wszystkich sfer działalności, co może jest właśnie przyczyną już obecnie obserwowanego zjawiska zaniku inicjatyw spo-

łecznych w działalności organizacji społecznych i zgrupowanego wokół nich aktywu. Stan ten jest zresztą wynikiem i odbiciem tendencji występujących we wszystkich dziedzinach gospodarczych kraju. Musimy zdać sobie sprawę z tego, że istnieją pewne dziedziny, np. krajoznawcze, które nie mogą być mierzone i oceniane na podstawie sztywnych mierników ekonomicznych, a obsługa ruchu turystycznego nie tylko powinna przynosić efekty ekonomiczne, ale pełnić równolegle ważną funkcję wychowawczą.

Jedno jest pewne - co zresztą wykazały już lata 1983-1984 - że gospodarka turystyczna okazała się tym sektorem usług, który stosunkowo szybko i bez specjalnych skutków ubocznych wyszedł obronną ręką z perturbacji gospodarczych przypadających na lata 1980-1982. Powszechność zapotrzebowania na usługi turystyczne wykazuje stałą wysoką dynamikę. Od 1985r. obserwuje się w gospodarce turystycznej korzystne zjawisko narastania wymogów wobec oferty usług turystycznych i przywiązywanie większej wagi do ich atrakcyjności. Począwszy od tego roku zaczął powoli kształtować się rynek konsumenta usług turystycznych, który stawia i będzie stawiał coraz to wyższe i bardziej zróżnicowane wymagania. Wzrost cen na usługi turystyczne, jaki obserwuje się w tym okresie, wymusił dalsze doskonalenie się obsługi ruchu turystycznego.

Dotychczasową sieć gospodarczych ogniw uzupełniły w tym czasie na nowo powołane ośrodki sportu i rekreacji, które zajmują się eksploatacją przydzielonej im bazy i organizacją działalności sportowo-rekreacyjnej dla mieszkańców województwa gdańskiego. Na terenie województwa działa do 1986r. 19 OSiR, które doskonaląc swą działalność zwiększają sprzedaż usług /1982r. - 46,7 mln zł, 1985 - 141,2 mln zł/. Powstało również 6 prywatnych przedsiębiorstw turystycz-

nych /"Balt-Tur" i "Sopot-Tourist" w Sopocie, "Kaszuby","Nord" i "Wybrzeże" w Gdyni, "Bałtyk" w Gdańsku/ które w 1985r osiągnęły 364 mln zł obrotów, natomiast 1 986r. - 721 mln zł. Wzbogacenie się rynku turystycznego tymi jednostkami przyczyniło się w znacznym stopniu do rozszerzenia oferty usług i przełamania niczym nie uzasadnionej monotonii, wypływającej często z wygodnictwa i przekonania o ugruntowanej pozycji dotychczas działających przedsiębiorstw.

W omawianym okresie przypada dalszy rozwój bazy turystycznej. Zostają oddane do eksploatacji hotele "Gdynia" i "Marina", które wzbogacają trójmiejską ofertę usługową rynku hotelowego, szczególnie przydatną w obsłudze zagranicznych turystów. W latach 1977-1979 wybudowano dalszych 47 zakładowych ośrodków wypoczynkowych zakładów pracy na około 4,9 tys.miejsc, w tym 75o miejsc całorocznych. Stałej modernizacji podlega też baza turystyczna, głównie rozbudowuje się baza campingów, obozowisk turystycznych, leśnych pól biwakowych, parkingów, kąpielisk itp. W latach 1976-1984 z Centralnego i Wojewódzkiego FTiW wydatkowano na zagospodarowanie turystyczne województwa gdańskiego 368,3 mln zł, co wraz z wydatkowanymi w latach 1962-1975 141,o mln zł stanowi łączną sumę 5o9,3 mln zł. Z tej sumy przeznaczono na: bazę nodegową - 262,7 mln zł /51,3 %/, bazę komunikacyjną - 3o,4 mln zł /5,8 %/, bazę towarzyszącą - 97,6 mln zł /19,1 %/, zagospodarowanie turystyczne lasów - 4o,4 mln zł /7,9 %/, informację turystyczną - 4,8 mln zł /o,9 %/ i inne nakłady 82,7 mln zł /15 %/. W przekroju przestrzennym te środki skierowano na zagospodarowanie: strefy nadmorskiej - 3oo,2 mln zł /58,9 %/, strefę pojezierną - 2o9,1 mln zł /41,1 %/ i na pozostałe tereny - 17,3 mln zł /3,5 %/.

Narastająca degradacja środowiska przyrodniczego, zasygnalizowana

pamiętnym zamknięciem kąpielisk nad Zatoką Pucką w 1973r., doprowadziła w latach 1976-1980 do zamknięcia niemal wszystkich plaż i kąpielisk Zatoki Gdańskiej i Mierzei Wiślanej. W konsekwencji wielu negatywnych czynników degradujących środowisko całe Wybrzeże Gdańskie i część Pojezierza Kaszubskiego tworzą obecnie Gdański Obszar Zagrożenia Ekologicznego, jeden z 27 w kraju. Stan ten w decydującym stopniu wpłynął na pogorszenie się walorów wypoczynkowych, a zwłaszcza uniemożliwił korzystanie z głównej atrakcji nadmorskiego wypoczynku - z wód kąpieliskowych Zatoki Gdańskiej. Trudno jest obecnie ocenić w jakim stopniu degradacja środowiska, a w jakim stopniu sytuacja polityczno-społeczna wpłynęły na zmniejszenie się wielkości ruchu turystycznego w latach 1981-1983. Jednak sezon turystyczny w 1984r. i następnie w 1985r. wykazał, że zainteresowanie wśród turystów Gdańskiem nie osłabło. Wielkość ruchu turystycznego w województwie gdańskim szacowana jest na około 5 mln osób, z tego: 1,1 mln osób w formach pobytowych, 2,1 mln osób w ruchu wycieczkowym i około 1,8 mln osób w ramach wypoczynku cotygodniowego, co stawia region gdański w czołówce województw turystycznych w kraju, po nowosądeckim, szczecińskim i koszalińskim.

Degradacja środowiska jest zjawiskiem bezspornym i niewątpliwie w najbliższych latach wpływać będzie istotnie na kształtowanie struktur przestrzennych turystyki i wypoczynku regionu gdańskiego. Na pozytywne rezultaty przyjdzie oczekiwać nam aż pod koniec lat 90-tych. Stwierdzić jednak należy, że i sam ruch turystyczny oraz nie przemyślane lub wymuszone formy zagospodarowania /w znacznym stopniu obiektów środowiskowych/ przyczyniły się do degradacji środowiska i walorów turystycznych. Masowy ruch turystyczny, wadliwe formy organizacyjne imprez, złe ich zabezpieczenie, niska kultura uczestników imprez powodują stałe zagrożenie środowiska, zwłaszcza przy-

rodniczego. Wzmaga to potrzebę wszechstronnych przeciwdziałań,które skutecznie niwelować będą negatywne skutki umasowienia się turystyki.

3. Gospodarka turystyczna regionu gdańskiego

3.1. Struktury organizacyjne

Reasumując opisane wyżej zjawiska stwierdzić można, że w latach 1976-1986 nastąpiło praktycznie wykrystalizowanie się głównych składników i segmentów struktury organizacyjnej gospodarki turystycznej regionu. Doświadczenia pozyskane w wyniku ewolucyjnych przemian, oddziaływań i przekształceń, zarówno dotyczących samych jednostek uczestniczących w procesie obsługi jak i formach organizowania usług przez nie podejmowanych spowodowały, że nastąpił swoisty proces krystalizowania się tak struktur organizacyjnych jak i zakresów ich działalności na rynku usług turystycznych. Procesy te przyczyniły się również do swoistych stref wpływów /których granice nie dddzą się jednoznacznie dkreślić/ stanowiących i określających w głównych zarysach obszary działalności poszczególnych ogniw gospodarki turystycznej.

W procesie rozwoju i kształtowania się struktur organizacyjnych gospodarki turystycznej, ważną i istotną rolę odgrywały zmiany w podziale administracyjnym kraju jakie miały miejsce w 1973 roku. Wprawdzie organizacja gospodarki turystycznej miała już na ogół skrystalizowane główne segmenty, jednakże nowe układy administracyjne nie pozostały bez wpływu na zakres obsługi, realizowania zadań oraz funkcji jaką winny spełniać w oczekiwaniach nowo powstałych jednostek terenowej administracji państwowej.

Dekada lat 1976-1986, występujące początkowo zmiany i przekształcenia jakie miały miejsce, była dostatecznie długim okresem,

by obecnie istniejące struktury uznać za reprezentatywne do formułowania uogólnień i syntetycznej charakterystyki.

W latach 1984-1986 następuje stabilizacja form organizacyjnych usług turystycznych, przy czym odnotować również należy, że zapoczątkowany został proces powstawania nowych jednostek obsługi, a mianowicie prywatnych biur podróży, a następnie podejmowania się działalności usługowej w organizacji turystyki i wypoczynku przez tworzące się spółki i przedsiębiorstwa polonijne.

Przypomnienie tych procesów ma dość istotne znaczenie przy rozpatrywaniu obecnie działających i funkcjonujących ogniw struktur organizacyjnych gospodarki turystycznej. Można przyjąć z dużą dozą prawdopodobieństwa, że funkcjonujące w roku 1986 struktury organizacyjne miały już określone i ugruntowane formy na ogół jednolite we wszystkich województwach nadmorskich. Występujące w poszczególnych województwach różnice są rzecz oczywista wynikiem występowania w każdym z nich specyfiki, mimo podstawowych i czysto zasadniczych wspólnych cech.

Analizując etapy rozwoju i kształtowania się struktur organizacyjnych gospodarki turystycznej, można stwierdzić, iż w każdym z województw występują regionalne lub lokalne systemy; charakteryzują się one wspólnymi cechami, do których zaliczyć należy:

- występowanie wielu jednostek i podmiotów działających i funkcjonujących w bezpośredniej i pośredniej /komplementarnej/ obsłudze ruchu turystycznego,
- oddziaływanie tzw. ostrej sezonowości - wyznaczającej i narzucającej zakres i formy świadczonych usług - wymuszającej koncentrację działalności w czasie trwania tzw. głównego sezonu,
- koncentrację przestrzenną usług - występujących w preferowanej

przez ruch turystyczny strefie nadmorskiej ośrodkach wypoczynku i turystyki,

- wyodrębnienie się dwóch głównych segmentów rynku usług turystycznych tj. otwartego i środowiskowego /zamkniętego/.

Przyjmując jako podstawowe kryterium klasyfikacyjne tj. dostępność do świadczonych usług, pozwalające na grupowanie jednostek działających na rynku turystycznym, wyodrębnić można dwa podstawowe segmenty struktury organizacyjnej gospodarki turystycznej.

3.1.1. Segment pierwszy - rynku otwartego - tworzą jednostki, które organizują rynek usług ogólnie dostępnych, świadczą usługi turystyczne o najszerszym zakresie zarówno w obsłudze krajowego i zagranicznego ruchu turystycznego. W tym segmencie występować będą równie wszystkie te jednostki, które świadczą ogólnie dostępne usługi noclegowe, rekreacyjno-sportowe, gastronomiczne, transportowe i inne komplementarnie związane z organizacją podróży i pobytu uczestników ruchu turystycznego.

W ramach tego segmentu wyodrębnić można:

- biura podróży i przedsiębiorstwa turystyczne planu centralnego, którego reprezentantami są: PBP"Orbis", OST"Gromada",SPT"Turysta", PTTK, OBT PZMot oraz hotele "Orbis", PISiT"Sports-Tourist",
- przedsiębiorstwa planu terenowego jak np.Przedsiębiorstwo Usług Turystycznych "Kąpielisko Morskie" Sopot, Miejskie Przedsiębiorstwo Turystyczne "Gdańsk-Tourist" w Gdańsku, Przedsiębiorstwo Usług Turystycznych "Hel" we Władysławowie.

Przedsiębiorstwa planu centralnego działają w ramach planów ustalonych dla nich przez jednostki centralne, rozliczają się swymi wynikami z budżetem centralnym państwa, zaś do budżetu terenowego przekazują tylko ustalone przepisami podatki.

Przedsiębiorstwa planu terenowego - powoływane są przez wojewodów względnie prezydentów miast i naczelników gmin w zależności od terytorialnego zakresu ich działania. Podkreślić należy, że przedsiębiorstwa planu terenowego są w zasadzie głównymi gestorami turystycznej bazy noclegowej /otwartej/ z wyjątkiem hoteli "Orbis". Działalność usługowa przedsiębiorstw terenowych wspomagana jest znacznie przez Ośrodki Sportu i Rekreacji /dawniej Ośrodki Sportu, Turystyki i Wypoczynku/, które głównie zajmują się organizowaniem usług o charakterze sportowo-rekreacyjnym jak i eksploatowaniem obiektów i urządzeń sportowo-rekreacyjnych wzbogacających zagospodarowanie turystyczne /kąpieliska, baseny, plaże itp/. Jednosteki te - zarówno przedsiębiorstwa jak i ośrodki sportu i rekreacji rozliczają się ze swej działalności z budżetami jednostkowymi terenowych rad narodowych.

W ramach tego segmentu wymienić można również i te jednostki planu centralnego, które powołane zostały przez inne podmioty jak np. organizacje młodzieżowe, a które w zasadzie świadczą usługi dla swoich członków, ale również często występują na rynku usług otwartych w przypadkach gdy zachodzą sprzyjające okoliczności. W tej grupie wymienić należy BPiT"Almatur", MTM"Juventur",BUT"Harctur" czy BPT"Logostur" w Gdańsku.

3.1.2. Segment drugi - środowiskowy - rynek usług, w zasadzie o zamkniętym charakterze, bo świadczący usługi w ramach socjalno-związkowej struktury zakładów pracy. W ramach tego segmentu funkcjonuje i działa wiele jednostek, teoretycznie tyle, ile jest zakładowych obiektów wypoczynkowych /w regionie ok. 55o/ i zakładowych komórek służb socjalnych. Tworzą one więc wielopodmiotową strukturę, o zróżnicowanym zakresie i stopniu świadczonych usług w ramach świadczeń socjalnych danego zakładu pracy.

W ramach tego segmentu działają i funkcjonują na ogół pochodzące z zewnątrz /spoza regionów - województw/ samodzielne jednostki usługowe, działające na zasadzie wkomponowania w terytorialną strukturę obiektów wczasowych zlokalizowanych w miejscowościach turystycznych. Jednostki te, powiązane luźno z administracją terenową /która nie ma w stosunku do nich żadnej gestii/ - realizują swoje zadania postulując i oczekując różnorodnych usług, świadczeń a i często ulg podatkowych. Swiadczenia finansowe, jakie odprowadzają do budżetów terenowych praktycznie nie pokrywają podstawowych kosztów związanych z utrzymaniem i sprawnym funkcjonowaniem służb zabezpieczających niezbędne usługi komunalne, porządkowe itp.

W ciągu bez mała 4o lat wykształciły się również coraz szerzej praktykowane formy współpracy, które w imię własnego, dobrze pojętego interesu, zmierzają do wspólnego pokonywania piętrzących się trudności wynikających często z obiektywnych przyczyn, u podstaw których są braki środków ze strony terenowych władz na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z organizacją miejscowości świadczących usługi turystyczne. Znane są pozytywne miejscowości takie jak Krynica Morska, Władysławowo, Puck, gdzie w trosce o ochronę środowiska tworzone są spółki wodne, finansowane są wspólnie przedsięwzięcia z zakresu budowy i rozbudowy infrastruktury komunalnej, estetyzacji miejscowości itp.

Na pograniczu tych dwóch segmentów struktury organizacyjnej gospodarki turystycznej usytuowane są te jednostki, które zajmują się organizacją i świadczeniem usług leczniczych w uzdrowiskach. W Sopocie działa Przedsiębiorstwo Państwowe "Uzdrowisko Wieniec Zdrój", funkcjonujące w oparciu o własne obiekty sanatoryjne, bądź też współpracujące z gestorami obiektów wczasowych - wykorzystując

domy wczasowe - głównie po sezonie turystycznym jako obiekty sanatoryjne. Współpraca ta stwarza realne podstawy do efektywniejszego wykorzystania poważnych zasobów bazy noclegowej, jaka skoncentrowana jest w miejscowościach turystycznych i wypoczynkowych. Jednakże szersze jej upowszechnienie wymaga przystosowania obiektów wypoczynkowych do funkcji sanatoryjnych jak też rozbudowy zaplecza leczniczego w formie zakładów przyrodoleczniczych.

W strukturze organizacyjnej gospodarki turystycznej ważną funkcję ma do spełnienia system informacji turystycznej. W założeniach programowych tego systemu - powołanego w 1962r. - a w następnych latach modyfikowanego - jak np. w 1974r. - było stworzenie wyspecjalizowanych komórek od centralnego poprzez wojewódzkie ośrodki informacji turystycznej aż do rozsianych w różnych placówkach obsługi punktów informacji turystycznej - wyspecjalizowanych komórek świadczących usługi z zakresu informacji turystycznej. Koncepcja ta, tak długo jak była wspomagana środkami finansowymi ze strony ogniw administracji terenowej - w zasadniczej części zdawała egzamin. Późniejsze zmiany jakie nastąpiły, a które narzuciły potrzebę zapewnienia samofinansowania tej działalności, praktycznie zmieniła pierwotne zamiary. W tym względzie można stwierdzić, iż oryginalna koncepcja funkcjonowania systemu informacji turystycznej uległa zasadniczym przekształceniom i w pierwotnej postaci ostała się głównie w ogniwach PTTK.

W syntetycznym ujęciu charakterystyka działalności jednostek zajmujących się obsługą ruchu turystycznego w ramach segmentu rynku otwartego za lata 1985 i 1986 przedstawia się następująco:

Lp.	Wyszczególnienie /charakter świadczonych usług/	1985	1986
1.	Ilość obsłużonych ogółem		
	a/ turystyka krajowa	5o6.66o	512.177
	b/ turystyka zagraniczna	144.137	155.762
2.	Ilość obsłużonych turystów krajowych - wyjazdy	295.879	273.847
	- przyjazdy	21o.781	238.33o
3.	Ilość obsłużonych turystów zagranicznych		
	- wyjazdy	47.738	62.461
	- przyjazdy	96.399	93.3o1
4.	Sprzedaż ogółem	7.916.823	1o.o74.236
5.	Zatrudnienie ogółem /etaty pełnoroczne/	3.985	3.925

Szczegółową charakterystykę w rozbiciu na jednostki obsługi ilustruje załączona tabela nr 15 i 16.

3.2. Struktury funkcjonalno-przestrzenne

Powstającym i krystalizującym się strukturom organizacyjnym gospodarki turystycznej, towarzyszyło równoległe kształtowanie się struktur funkcjonalno-przestrzennych - jako obszarów i rejonów koncentracji ruchu turystycznego.

Tworzenie się struktur przestrzennych turystyki i wypoczynku następuje w drodze przystosowywania przestrzeni turystycznej tj. obszarów o walorach turystycznych w drodze ich zagospodarowywania w obiekty i urządzenia służące obsłudze ruchu turystycznego.

Struktury funkcjonalno-przestrzenne są w ostatecznym wyniku

wypadkową procesów wynikających z wykorzystania walorów turystycznych obszarów poprzez ich zagospodarowywanie, co w konsekwencji powoduje występowanie ruchu turystycznego. W trakcie tych procesów przystosowawczych, następuje stopniowe kształtowanie się ich wiodących funkcji.

W regionie gdańskim kształtowanie struktur przestrzennych było zbieżne z rozwojem, przekształcaniem się oraz stopniowym nasycaniem rejonów i miejscowości turystycznych w bazę noclegową, będąc głównym składnikiem zagospodarowania turystycznego. Stan ilościowy bazy noclegowej, jej struktura rodzajowa, stan techniczny i czasokres wykorzystania wyznaczają funkcje turystyczne obszaru.

W obszarze regionu gdańskiego wyodrębnić można dwa podstawowe układy przestrzenne wyznaczające strukturę funkcjonalną gospodarki turystycznej. Układy te ukształtowały się w wyniku ewolucyjnych przemian w ich zagospodarowywaniu przy stopniowym rozwoju bazy noclegowej.

Strukturę funkcjonalno-przestrzenną gospodarki turystycznej w regionie gdańskim wyznaczają dwie główne jednostki krajobrazowe tj. strefa nadmorska i strefa pojezierna, które wspomagane są układem tras i szlaków turystycznych umożliwiających przemieszczanie się ruchu turystycznego. Bliskie sąsiedztwo tych stref powoduje łatwą wymianę ruchu, a tym samym uzupełnianie i wzbogacanie się wzajemną atrakcyjnością walorów turystycznych.

W ramach każdej strefy wyodrębnić można rejony, w których ruch turystyczny i zagospodarowanie koncentruje się w miejscowościach turystyczno-wypoczynkowych.

3.2.1. Strefa nadmorska - to wąski pas brzegu morskiego o długości ok. 152 km i szerokości od 1,5 - 2 km. Brzeg morski, naturalne plaże, przybrzeżne wody kąpieliskowe, lasy nadmorskie oraz klimat o właściwościach leczniczych, to główne naturalne czynniki atrakcyjności turystycznej tego obszaru. Charakter środowiska przyrodniczego, miejscowości i form zagospodarowania powodują, że funkcje wypoczynkowe w tym obszarze są wiodące. Uzupełniają je również i funkcje krajoznawcze. W strefie nadmorskiej koncentruje się ponad 1o2,5 tys.miejsc noclegowych,w tym, w samej aglomeracji gdańskiej 42,7 tys.miejsc.

3.2.1.1. Głównym obszarem turystycznym strefy nadmorskiej jest Nadmorski Park Krajobrazowy liczący łącznie 5o,2 tys.miejsc noclegowych. W obszarze NPK wyróżniają się rejony:

- rejon Władysławowa /od Karwi, z Jastrzębią Górą, Władysławowem, po Chałupy/ liczącym ok. 32 miejsc - z dominującymi wypoczynkowymi formami bazy i ruchu turystycznego,
- rejon Jastarni - Juraty - ok. 8 tys.miejsc, głównie obiekty wypoczynkowe zakładów pracy i kwatery prywatne.

Ponadto w strefie wyróżniają się m.Hel - będącym docelowym punktem przyjazdu ruchu krajoznawczego /ok. 4oo tys.rocznie/. Drugorzędne znaczenie ma rejon Pucka i Zatoki Puckiej /ok.4-5 tys.miejsc/. Wzrasta natomiast z roku na rok zainteresowanie rejonem Karia - Biała Góra-Dębki - charakteryzujący się wysoką atrakcyjnością plaż nadmorskich i czystych wód przybrzeżnych Bałtyku.

Łącznie w całej strefie nadmorskiej koncentruje się 59,8 tys.miejsc /36,7 %/ bazy noclegowej województwa, udzielającej ok. 4,5 osobonoclegów.

3.2.1.2. W ramach strefy nadmorskiej - wyróżnia się niewątpliwie Aglomeracja Gdańska - jako zespół miast: Gdańsk,Gdynia i Sopot, stanowiąca jedno z 8-miu centrów turystycznych kraju. Atrakcyjność turystyczna tych miast jest bardzo zróżnicowana, co stwarza wyjątkowe możliwości dla organizacji turystyki i wypoczynku.
W Aglomeracji Gdańskiej koncentruje się 26,3 % zasobów bazy, udzielającej rocznie ok. 3,3 mln noclegów /18,6 % w regionie gdańskim/. W aglomeracji występuje największa koncentracja miejsc w obiektach turystycznych - ok. 9,o tys. /hotele, campingi, domy wycieczkowe/, z tym jednakże, że największa ilość miejsc występuje w obiektach wypoczynku dzieci i młodzieży tj. przystosowanych do organizowania kolonii - szkół i obiektów szkolnych będących materialnym zapleczem dla letniego wypoczynku dzieci.
W Aglomeracji Gdańskiej funkcje krajoznawczo-turystyczna przeplatają się z wypoczynkowymi. Te ostatnie zaczynają tracić na atrakcyjności z uwagi na wyłączenie tj. zamknięcie plaż trójmiejskich na skutek skażenia wód kąpieliskowych Zatoki Gdańskiej.

W całej strefie nadmorskiej funkcje wypoczynkowe mimo znacznego pogorszenia się wypoczynku powodowane degradacją wód kąpieliskowych i zamknięcia plaż są dominujące. Uzupełnione są one walorami krajoznawczymi aglomeracji gdańskiej oraz takich miejsc i miejscowości jak Hel, Rozewie, Puck i cały rejon Zatoki Gdańskiej będącej swoistym obszarem zetknięcia się z walorami środowiska morskiego, współczesną gospodarką morską portów Gdańska, Gdyni, rybołówstwem morskim itp.

3.2.2. Strefa pojezierna - to obszar obejmujący ok. 3o % województwa - charakteryzujący się bogactwem form krajobrazowych o zróżnicowanej rzeźbie terenów, dużymi kompleksami leśnymi,

a przede wszystkim bogatą siecią rzek i jezior. Wysoka atrakcyjność turystyczna całej strefy stwarza wyjątkowo korzystne warunki dla organizacji turystyki, krajoznawstwa i krótkopobytowej rekreacji.

W minionym 45-leciu obszary strefy pojeziernej zostały dość intensywnie zagospodarowane obiektami wypoczynkowymi zakładów pracy jak i domami letniskowymi.

Gospodarka turystyczna, która rozwinęła się w strefie pojezierzy w latach 1965-1985 bezspornie przyczyniła się do społeczno-gospodarczej aktywizacji dawniej ekstensywnie wykorzystywanych i zaniedbanych wsi i miejscowości. Atrakcyjniejsze obszary tej strefy mogą być widocznym przykładem wpływu turystyki na społeczno-gospodarczy rozwój. W szczególności, to rozwijające się w latach ubiegłych budownictwo domów letniskowych spowodowało dopływ znacznych środków finansowych do zubożałych i zaniedbanych gospodarstw, przyczyniając się do ich rolniczej aktywizacji jak i podniesienia ogólnego standardu życia i bytowania mieszkańców oraz kulturalnej aktywizacji.

W strefie pojeziernej wyróżniają się swą atrakcyjnością i stanem zagospodarowania dwa główne rejony: Wdzydzkiego i Kaszubskiego Parku Krajobrazowego, a ponadto obszar strefy podmiejskiej otaczającej Aglomerację Gdańską wraz z Trójmiejskim Parkiem Krajobrazowym oraz rejon Pojezierza Starogardzkiego - w południowej części regionu - graniczącej z woj.bydgoskim.

3.2.2.1. Wdzydzki Park Krajobrazowy - położony jest na południowo-zachodnim skraju województwa. Obszar parku o powierzchni 176,5 km^2 obejmuje tereny J.Wdzydze wraz z otaczającymi go, słabo zagospodarowanymi terenami rolnymi i leśnymi.

Łączny stan bazy noclegowej szacować można liczbą 19,6 tys.miejsc w obiektach wypoczynkowych, kolonijnych i domach letniskowych. Ruch turystyczny rocznie wynosi ok. 8o-1oo tys.osób w różnych formach z przewagą przyjazdów weekendowych.
Baza i formy ruchu wyznaczają funkcje wypoczynkowo-krajoznawcze tego rejonu.
Głównymi ośrodkami koncentracji ruchu i zagospodarowania są miejscowości: Wdzydze Kiszewskie, Wdzydze Tucholskie, Wiele, Borsk a przede wszystkim cały obszar J.Wdzydze, na którego brzegach koncentruje się baza noclegowa, różne formy ruchu turystycznego i form rekreacji sportowej /żeglarstwo, kajakarstwo/.

3.2.2.2. Kaszubski Park Krajobrazowy - położony jest w centralnej części Pojezierza Kaszubskiego, z najwyższym szczytem na pojezierzu Wieżycą /329,6 m npm/. W jego skład wchodzą jednostki fizjograficzne charakteryzujące się wyjątkowo zróżnicowaną i bogatą rzeźbą terenu, wzbogacaną siecią jezior i rzek oraz licznymi formami leśnymi. W jego obszarze wyróżniają się jako najatrakcyjniejsze: zespół Jezior Raduńskich, Wzgórza Szymbarskie oraz kompleks lasów Mirachowskich. Wyjątkowo malowniczy i atrakcyjny jest ciąg turystyczny tzw.Drogi Kaszubskiej, od Chmielna do Ostrzyc.
Na obszarze KPK występuje łącznie ok. 16,3 tys.miejsc noclegowych w obiektach wypoczynkowych zakładów pracy, obozowisk i stanic wodnych a głównie w domach letniskowych skoncentrowanych wokół jezior. Te formy obiektów zdominowały turystyczno-wypoczynkowe zagospodarowanie obszaru KPK. Szacuje się, że ruch turystyczny w parku kształtuje się w granicach 19o-2oo tys.rocznie, przy czym przeważają formy ruchu rekreacyjnego sobotnio-niedzielnego, wycieczki i wypoczynek pobytowy. Zatem funkcje rekreacyjno-turystyczne do-

minują na obszarze parku. Bliskie sąsiedztwo z aglomeracją gdańską przyczyniło się do przewagi tych form ruchu turystycznego.

3.2.2.3. Strefa podmiejska - to obszar składający się z kilku jednostek terytorialnych otaczających od strony zahhodniej aglomerację gdańską. Jest to obszar, w którego składzie wyróżnia się Trójmiejski Park Krajobrazowy, tereny leśne w rejonie Wejherowa, a następnie w rejonie Przodkowa, Żukowa, Kolbud i Przywidza. Są to tereny charakteryzujące się zróżnicowaną powierzchnią, bogactwem zalesienia oraz dość atrakcyjnymi jeziorami. Bliskie sąsiedztwo aglomeracji gdańskiej oraz korzystne skomunikowanie siecią podmiejskiej komunikacji sprawia, że tereny te są intensywnie wykorzystywane jako obszary wypoczynku sobotnio-niedzielnego. W strefie tej, głównymi formami zagospodarowania są leśne pola biwakowe, domy letniskowe oraz szczególnie preferowane pracownicze ogrody działkowe. Ogólna ilość miejsc noclegowych szacowana jest na około 7,o tys.miejsc.

3.2.2.4. Pojezierze Starogardzkie - to rejon położony w południowej części województwa, na pograniczu z sąsiednim województwem bydgoskim. Na atrakcyjność turystyczną rejonu składają się: zróżnicowana powierzchnia, liczne jeziora oraz kompleksy leśne Borów Tucholskich. Głównymi ośrodkami wypoczynku i turystyki są miejscowości: Ocypel, Osiek, Borzechowo leżące nad jeziorami oraz Starogard - główne miasto rejonu. W zagospodarowaniu turystycznym przeważają obiekty wypoczynkowe zakładów pracy, obiekty kolonijne oraz domy letniskowe. W rejonie tym funkcje wypoczynkowe przeważają nad turystyką. Łączna ilość miejsc noclegowych określana jest na 8,7 tys.miejsc.

Z przeprowadzonej charakterystyki struktur funkcjonalno-przestrzennych gospodarki turystycznej regionu gdańskiego wynika, że w poszczególnych rejonach występują zwłaszcza zjawiska koncentracji zagospodarowania jak też i dominacji funkcji.
W strefie nadmorskiej funkcje wypoczynkowe są niewątpliwie dominujące, co wynika z charakteru zagospodarowania. W tej strefie występuje też najostrzej zjawisko koncentracji zagospodarowania i ruchu turystycznego.

W większości rejonów turystycznych strefy nadmorskiej i pojezierznej występują zjawiska przemieszania się funkcji wypoczynkowych z turystyczno-krajoznawczymi. Ma to swoje uzasadnienie i wynika z charakteru walorów turystycznych i form zagospodarowania.

Z a k o ń c z e n i e

W opracowaniu, które zostało przedstawione, podjęta została próba syntetycznej charakterystyki głównych zjawisk związanych z rozwojem turystyki w regionie gdańskim. Tam gdzie to było możliwe wskazane zostały również związki turystyki z ogólnym społeczno-gospodarczym rozwojem regionu.

W konkluzji stwierdzić można, że turystyka i związana z nią gospodarka turystyczna w latach 1945-1986 rozwinęła się jako dziedzina trwale wpływająca na kształt i wielkość struktur społeczno-gospodarczych i przestrzennych województwa gdańskiego. Rozwój ten był na tyle ilościowo i jakościowo znaczący iż spowodował, że województwo gdańskie jest jednym z głównych regionów turystycznych kraju i makroregionu północnego.

B I B L I O G R A F I A

1. Bar Roman, Andrzej Daliński: Turystyka. Wyd.Szkolne i Pedagogiczne. Warszawa 1976.
2. Bar Roman: Turystyka i jej znaczenie gospodarcze dla województwa gdańskiego. Wyd.Zjazd Gospodarczy woj.gdańskiego - Sopot, wystąpienie na Sem.Ekon.1959r.
3. Bar Roman: Stan i kierunki rozwoju turystyki na Pojezierzu Kaszubskim. "Jantarowe Szlaki" r.1966 nr 2/78.
4. Bar Roman: 20-lecie turystyki na Ziemi Gdańskiej."Jantarowe Szlaki" r.1965 Nr 2/76.
5. Bar Roman: Struktura gospodarki turystycznej w gminach nadmorskich. "Jantarowe Szlaki" r.198o, nr 4/178.
6. Bar Roman: Aspekty gospodarcze ruchu turystycznego. Materiały do monografii turystyczno-gospodarczej woj.gdańskiego. Zeszyt 8. Wyd.Wojewódzki Komitet Turystyki - Gdańsk 196o.
7. Bar Roman: Nadmorska turystyka /w woj.gdańskim/. Kalendarz Gdański R.2 Wyd.1970r.
8. Bar Roman Rady Narodowe a Turystyka /w woj.gdańskim/."Jantarowe Szlaki" r.1963, nr 3.
9. Bar Roman: Aktualne zagadnienia turystyki w woj.gdańskim "Jantarowe Szlaki" r.1962, nr 1.
1o. Bar Roman: Organizacja turystyki w Polsce. Funkcje współczesnej turystyki. Wyd.Regionalnej Pracowni Krajoznawczej PTTK. Gdańsk 1972.
11. Bar Roman: Ruch turystyczny w Sopocie po II wojnie światowej. Rocznik Sopocki 1978.
12. Bar Roman: Turystyka i wypoczynek na Ziemi Gdańskiej. Próba charakterystyki głównych kierunków rozwoju. "Jantarowe Szlaki"nr 4/ 2o6/ Gdańsk 1987.
13. Problemy rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowych w makroregionie północnym. Wyd.Koszaliński Ośrodek Naukowo-Badawczy. Koszalin 1983.
14. Bar Roman: Struktura organizacji usług turystycznych w latach 1976-1986 w makroregionie północnym. Sopot, 1988 -maszynopis.
15. Bar Roman: Struktura przestrzenno-funkcjonalna turystyki w strefie nadmorskiej woj.gdańskiego. Sopot, 1988 - maszynopis.

Spis tabel

Nr 1 - Statystyka ruchu turystycznego zarejestrowanego w latach 1949 i 1950

Nr 2 - Baza noclegowa ogólnodostępna woj.gdańskiego w układzie rodzajowym

Nr 3 - Dynamika ruchu turystycznego w regionie gdańskim w latach 1971-1975 w układzie rodzajowym

Nr 4 - Dynamika ruchu turystycznego w regionie gdańskim w latach 1971-1965 w układzie kierunkowym

Nr 5 - Ruch turystyczny w woj.gdańskim w latach 1975-198o-1986

Nr 6 - Organizacje turystyczne...

Nr 7 - Miejsca noclegowe w obiektach turystycznych i wypoczynkowych w woj.gdańskim w latach 1975-1985

Nr 8 - Miejsca noclegowe w obiektach turystycznych i wypoczynkowych w woj.gdańskim w latach 1975-1985

Nr 9 - Miejsca noclegowe w obiektach wypoczynkowych - zakładowych w latach 1975-1986

Nr 10 - Miejsca noclegowe w obiektach wczasowo-wypoczynkowych FWP w latach 1975-1986

Nr 11 - Miejsca noclegowe całoroczne w obiektach wczasowych w latach 1975-1986

Nr 12 - Miejsca noclegowe w obiektach turystycznych, wczasowych oraz wypoczynku dzieci i młodzieży w 1986r.

Nr 13 - Struktura rodzajowa bazy noclegowej w 1986r.

Nr 14 - Struktura przestrzenna bazy noclegowej i jej wykorzystanie w 1986r.

Nr 15 - Obsługa krajowego ruchu turystycznego w 1986r.

Nr 16 - Liczba obsłużonych osób w turystyce zagranicznej w latach 1985-1986

Nr 17 - Morskie przewozy pasażerskie w latach 198o-1986

Nr 18 - Miejsca noclegowe w 1986r - woj.gdańskie

Tabela Nr 1

Statystyka ruchu turystycznego
zarejestrowanego w latach 1949 i 1950

Lp.	Miejscowość	wyjazdy		przyjazdy	
		1949	1950	1949	1950
1.	Gdynia	7.977	1.696	10.272	27.231
2.	Gdańsk	9.288	4.817	2.849	3.023
3.	Tczew	888	-	-	-
4.	Elbląg	460	1.696	-	724
5.	Wieżyca	-	-	1.600	1.559
6.	Hel	-	-	1.300	795
7.	Sopot	-	-	700	1.829
8.	Wejherowo	-	-	-	811
9.	Frombork	-	-	-	500
10.	Tolkmicko	-	-	-	397
	Razem	18.613	8.209	15.721	36.869

Źródło: Biuro Turystyki Min.Komunikacji
sprawozdanie z roku 1950.

Tabela Nr. 2.

Baza noclegowa ogólnodostępna województwa gdańskiego w układzie rodzajowym w latach 1966-1975 wg stanu na dzień 31.XII.

ilość miejsc

Lata	Hôtele i motele	Domy turystyczne	Schroniska turyst.stanice wodne	Ośrodki wypoczynkowe	Szkolne schroniska PTSM	Międzyzakładowe hotele studenckie	Campingi i pola biwakowe	Kwatery prywatne	Razem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1966	1.896	1.722	572	664	1.164	220	4.450	10.256	21.214
1967	2.392	1.719	689	668	1.156	945	6.840	13.514	27.923
1968	2.291	1.461	740	982	1.321	x	8.010	11.243	26.048
1969	3.193	1.370	701	1.796	1.400	x	9.210	14.297	31.967
1970	2.912	1.967	769	1.793	1.522	790	10.725	17.994	38.467
1971	2.552	1.246	794	1.871	1.698	860	10.846	24.054	43.921
1972	2.571	1.364	724	1.897	1.728	990	11.471	30.863	51.608
1973	2.623	1.406	724	1.897	1.878	900	13.251	31.000	53.679
1974	2.495	1.356	726	2.129	2.012	1.027	13.055	35.330	58.130
1975	2.406	1.258	736	1.942	2.127	983	10.950	47.818	68.220
Rok 1966=	+510	-464	+164	+1.278	+ 963	+ 763	+ 6.500	+37.562	+ 47.006
=100%	21,1	26,9	28,7	192,5	82,7	346,8	146,1	366,2	221,6

Źródło : [illegible] Działu Kultury Fizycznej i Turystyki Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku oraz obliczenia własne

Tabela Nr. 3

DYNAMIKA RUCHU TURYSTYCZNEGO W REGIONIE GDAŃSKIM W LATACH 1971-1975

w układzie rodzajowym

w tysiącach:

Rodzaj ruchu		1971		1972		1973		1974		1975		Dynamika 100 Rok 1971	
		osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Pobytowy		1020	16320	1440	20160	1650	23100	1500	22200	1800	27000	+780	+10680
	%	18,2	62,5	21,8	67,8	20,6	66,1	20,8	61,2	21,2	62,0	76,4	65,4
Wycieczkowy		3270	8500	3670	7340	4650	9300	3700	10760	4000	12000	+730	+ 3500
	%	58,4	32,5	55,5	24,7	58,0	26,6	51,3	29,7	47,1	27,5	22,3	41,0
Wypoczynek po pracy		1310	1310	1500	2250	1700	2550	2000	3300	2700	4590	+1390	+3280
	%	23,4	5,0	22,7	7,7	21,4	7,3	27,9	9,1	31,7	10,5	106,1	250,4
OGÓŁEM		5600	26130	6610	29750	8000	34950	7200	36260	8500	43590	+2900	+17460
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	51,8	66,8

Źródło: Dane statystyczne Wydziału Kultury Fizycznej i Turystyki Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku oraz obliczenia własne

Tabela Nr. 4

DYNAMIKA RUCHU TURYSTYCZNEGO W REGIONIE GDAŃSKIM W LATACH 1971-1975

w układzie kierunkowym

w tysiącach:

Kierunek ruchu		1971		1972		1973		1974		1975		Dynamika: Rok 1971=100	
		osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni	osoby	osobo-dni
Przyjazdy		2890	16590	3530	18970	4450	21800	3600	21500	4100	24600	+1210	+8010
	%	51,6	63,5	53,4	63,3	55,6	62,4	50,0	59,3	48,2	57,8	41,9	48,3
Wyjazdy		790	4740	880	5280	1020	6140	900	6560	1060	7950	+ 270	+3210
	%	14,1	18,1	13,3	18,3	12,8	17,6	12,5	18,1	12,5	18,7	34,1	67,7
Ruch miejscowy		1920	4800	2200	5500	2530	7010	2700	8200	3340	10000	+1420	+5200
	%	34,3	18,4	33,3	18,4	31,6	20,0	37,5	22,6	39,3	23,5	73,9	108,3
OGÓŁEM		5600	26130	6610	29750	8000	34950	7200	36260	8500	42550	+2900	+16420
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	51,8	62,8

Źródło: Dane statystyczne Wydziału Kultury Fizycznej i Turystyki Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku oraz obliczenia własne

Tabela Nr. 5

RUCH TURYSTYCZNY W WOJEWÓDZTWIE GDAŃSKIM W LATACH 1975 i 1980-1986

w tys. osób

Rodzaje ruchu turystycznego	lata							
	1975	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Pobyty - wypoczynek	1.800	1.200	800	800	1.000	1.150	1.100	1.100
Turystyka-wycieczki	4.000	2.230	2.200	1.200	1.700	2.000	2.100	2.200
Wypoczynek świąteczny	2.700	2.800	1.300	2.000	2.900	2.700	1.800	2.300
Razem	8.500	6.230	4.300	4.000	5.600	5.850	5.000	5.600

~~Załącznik Nr~~ Tabela N.6

ORGANIZACJE TURYSTYCZNE
PTTK - PTSM - ZRZESZONE LUDOWE, ZESPOŁY SPORTOWE

lp.	WOJEWÓDZTWO	1984	1985	1985 str.%	1985/1984	1984	1985	1985 str.%	1985/1984	1984	1985	1985 str.%	1985/1984
		PTTK - stan organizacyjny											
		Jednostki organizacyjne								członkowie (w tys.)			
1	Polska	11655	12380	100%	106,2					632,0	691,9	100%	109,5
	gdańskie	308	332	2,7	107,8					19,5	20,8	1,2	106,5
		PTTK w turystyce kwalifikowanej											
		Imprezy				Uczestnicy w (tys.)				W tys młodzież szkolna			
2	Polska	79134	66609	100%	109,4	1979,1	2105,4	100%	106,4	1191,5	283,8	100%	107,7
	Gdańskie	2056	3082	4,6	149,9	54,3	78,9	3,7	145,5	32,9	59,7	4,6	178,4
		PTTK - turystyka powszechna											
		Wycieczki								Uczestnicy (w tys.)			
3	Polska	152789	189186	100%	123,8					5734,0	6969,6	100%	121,5
	gdańskie	2488	4354	2,3	175,0					83,1	151,9	2,2	182,2
		Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych - stan organizacyjny											
		Koła				Członkowie (w tys.)							
4	Polska	384	523	100%		138,3	169,7	100%	122,7				
	gdańskie	-	12	2,3		4,7	6,0	3,5	127,7				
		Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych - działalność turystyczna											
		Typowe trasy				Obozy wędrowne				Uczestnicy obozów (w tys.)			
5	Polska	217	219	100%		2883	30828	100%		62,2	65,6	100%	105,5
	gdańskie	4	4	1,8		167	148	4,9		3,7	3,3	5,0	89,2
		Zrzeszone Ludowe Zespoły Sportowe - stan organizacyjny											
		Sekcje turystyczne				Członkowie sekcji tur. (w tys.)							
6	Polska	6693	6985	100%		201,7	200,4	100%	99,4				
	gdańskie	218	236	3,4		7,5	8,9	4,4	118,7				
		Zrzeszone Ludowe Zespoły Sportowe - działalność turystyczna											
		Imprezy turystyczne				Uczestnicy imprez turystycznych (w tys.)							
7	Polska	56893	56158	100%	98,7	1737,7	1747,5	100%	100,6				
	gdańskie	1770	2196	4,0	124,2	49,9	60,0	3,4	120,9				

Źródło : GKKFiT - Kadra Fizyczna, Turystyka i wypoczynek 1985 - Warszawa - sierpień 1986

Tabela Nr 7

Miejsca noclegowe w obiektach turystycznych ogółem w latach 1975-1986
/stan w dniu 31 VII/

Rok	Polska	Udz.% MP w kraju	Elbląskie	Udz.% w kraju	Gdańskie	Udz.% w kraju	Koszalińskie	Udz.% w kraju	Słupskie	Udz.% w kraju	Szczecińskie	Udz.% w kraju
	Makr. Północ.			MP		MP		MP		MP		MP
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1975	332740 / 62354	18,7	7535	2,2 / 12,0	21775	6,5 / 34,9	10194	3,0 / 16,3	4556	1,3 / 7,3	18294	5,4 / 29,3
1980	387425 / 67765	17,5	7414	1,9 / 10,9	18524	4,7 / 27,3	12225	3,1 / 18,0	6686	1,7 / 9,8	22916	5,9 / 33,8
1983	339344 / 57244	16,9	6822	2,3 / 11,9	16532	4,8 / 28,8	10232	3,0 / 17,8	6056	1,7 / 10,5	17602	5,1 / 30,7
1985	342079 / 59182	17,3	7105	2,0 / 12,0	16922	4,9 / 28,5	10996	3,2 / 18,5	8798	2,5 / 14,8	15361	4,4 / 25,9
1986	351412 / 60307	17,2	7258	2,1 / 12,0	18008	5,1 / 29,8	11083	3,1 / 18,4	9406	2,7 / 15,6	14552	4,1 / 24,1

Tabela Nr. 8

Miejsca noclegowe w obiektach turystycznych i wypoczynkowych w województwie gdańskim w latach 1975-1977-1980-1985

Rodzaj obiektów	lata			rok 1985		
	1975	1977	1980	Ogółem	w tym całoroczne	% udziału
I. Obiekty turystyczne ogółem	21.778	18.692	18.524	16.922	5.573	32,9
z tego: hotele	1.409	2.020	2.371	3.122	3.122	100,0
hotele z zajazdami	30	27	-	-	-	-
domy wycieczkowe	382	1.152	1.959	846	827	97,7
pensjonaty			523	650	270	41,5
schroniska	274	288	-	-	-	-
schroniska młodzieżowe	1.614	1.445	1.548	1.486	328	22,5
campingi	5.931	5.310	4.467	4.035	-	-
pola biwakowe	3.750	3.630	2.900	2.052	-	-
pokoje gościnne	6.816	3.506	3.395	2.271	1.001	44,0
inne obiekty	1.072	1.314	1.371	890	25	2,8
w tym: miejsca całoroczne	4.009	-	4.739	5.573	5.573	-
II. Obiekty wczasowo-wypoczynkowe	63.293	65.749	56.354	51.475	5.562	10,8
z tego: obiekty zakładowe	29.483	31.308	31.158	30.581	4.795	15,7
FWP	3.064	2.262	2.423	1.582	474	30,0
pozostałe	30.746	32.179	22.773	19.312	293	15,1
w tym miejsca całoroczne	1.408	3.075	5.358	5.562	5.562	-

Tabela Nr. 9.

Miejsca noclegowe w obiektach wczasowo-wypoczynkowych zakładowych w latach 1975-1986
/stan w dniu 31 VII/

Tabela Nr

Rok	Polska / Makroreg. Północny	Udział % Makroreg. Północnego w kraju	Elbląskie	Udz.% w kraju / w MP	Gdańskie	Udz.% w kraju / w MP	Koszalińskie	Udz.% w kraju / w MP	Słupskie	Udz.% w kraju / w MP	Szczecińskie	Udz% w kraju / w MP
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1975	306647 / 140027	45,6	14578	4,7 / 10,4	29483	9,6 / 21,0	33284	10,8 / 23,7	19626	6,4 / 14,0	43056	14,0 / 30,7
1980	338600 / 148891	43,9	15512	4,5 / 10,4	31158	9,2 / 20,9	40505	11,9 / 27,2	20252	5,9 / 13,6	41411	12,2 / 27,8
1983	348987 / 158134	45,3	13928	3,9 / 8,8	32026	9,1 / 20,2	45742	13,1 / 28,9	20088	5,7 / 12,7	46350	13,2 / 29,3
1985	354950 / 163422	46,0	14415	4,0 / 8,8	30581	8,6 / 18,7	47254	13,3 / 28,9	22079	6,2 / 13,5	49092	13,8 / 30,0
1986	348142 / 159953	45,9	14463	4,1 / 9,0	30082	8,6 / 18,8	47373	13,6 / 29,6	19632	5,6 / 12,3	48403	13,9 / 30,2

Tabela Nr 10

Miejsca noclegowe w obiektach wczasowo-wypoczynkowych FWP w latach 1975-1986
/stan w dniu 31 VII/

Rok	Polska / Makroreg. Północny	Udz.% MP w kraju	Elbląskie	Udz.% w kraju / w MP	Gdańskie	Udz.% w kraju / w MP	Koszalińskie	Udz.% w kraju / w MP	Słupskie	Udz.% w kraju / w MP	Szczecińskie	Udz.% w kraju / w MP
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1975	53651	32,9	903	1,6	3064	5,7	3262	6,0	2159	4,0	8287	15,4
	17675			5,1		17,3		18,4		12,2		46,8
1980	47801	36,3	1408	2,9	2423	5,0	3143	6,5	2062	4,3	8316	17,3
	17352			8,1		13,9		18,1		11,8		47,9
1983	39620	35,0	782	1,9	1898	4,7	2358	5,9	1490	3,7	7341	18,5
	13869			5,6		13,6		17,0		10,7		52,9
1985	36024	34,8	529	1,7	1582	4,3	2337	6,4	1039	2,8	6946	19,2
	12533			5,0		12,6		18,6		8,2		55,4
1986	35423	34,6	648	1,8	1505	4,2	2355	6,6	1001	2,8	6746	19,0
	12255			5,3		12,3		19,2		8,2		55,0

Miejsca noclegowe całoroczne w obiektach wczasowo-wypoczynkowych ogółem
w latach 1975-1986 /stan w dniu 31 VII/

Tabela Nr 11

Rok	Polska / Makroreg. Północny	Udz.% MP w kraju	Elbląskie	Udz.% w kraju / w MP	Gdańskie	Udz.% w kraju / w MP	Koszalińskie	Udz.% w kraju / w MP	Słupskie	Udz.% w kraju / w MP	Szczecińskie	Udz.% w kraju / w MP
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1975	—		.	—	.	—	.	—	.	—	.	—
1980	117909 / 12204	10,4	2922	2,4 / 23,9	5358	4,5 / 43,9	2789	2,3 / 22,8	252	0,2 / 2,0	883	0,7 / 7,2
1983	111326 / 9619	8,6	2333	2,0 / 24,2	4620	4,1 / 48,0	1226	1,1 / 12,7	986	0,8 / 10,2	454	0,4 / 4,7
1985	110174 / 11737	10,6	1963	1,7 / 16,7	5562	5,0 / 47,3	2232	2,0 / 19,0	1344	1,2 / 11,4	636	0,5 / 5,4
1986	116307 / 11308	9,7	2691	2,3 / 23,8	5490	4,7 / 48,5	1983	1,7 / 17,5	782	0,7 / 6,9	362	0,3 / 3,2

Tabela N. 12

MIEJSCA NOCLEGOWE w obiektach turystycznych, wczasowych oraz wypoczynku dzieci i młodzieży w 1986 roku

Lp	Jednostka terytorialna	Ogółem miejsc	Razem obiekty turystyczne	Obiekty wypoczynkowe				Domy letniskowe
				Razem	wczasowo-wypoczynkowe	dzieci i młodzieży		
						kolonie	obozy	
1	Makroregion Północny ogółem	506.081	60.307	416.209	238.181	122.758	55.270	29.565
2	Woj. Elbląskie	46.371	7.258	37.963	21.133	12.740	4.090	1.150
3	Woj. Gdańskie	162.566	18.008	120.288	51.475	42.548	26.265	24.270
4	Woj. Koszalińskie	110.561	11.083	98.253	65.534	32.719[x]	-	1.225
5	Woj. Słupskie	66.865	9.406	54.539	30.339	13.210	10.990	2.920
6	Woj. Szczecińskie	119.718	14.552	105.166	69.700	21.541	13.925	

x/ razem kolonie i obozy.

Struktura rodzajowa bazy noclegowej
w makroregionie północnym w 1986r.

Tabela Nr 13

Lp	Wyszczególnienie	Miejsca noclegowe ogółem 4+5+9	obiekty		obiekty wypoczynkowe			domy letniskowe
			turystyczne	wypoczynkowe razem /6+7+8/	wczasowo-wypoczynk. zakładów pracy	dzieci i młodzieży		
						kolonie	obozy	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Makroregion Północny razem	506.084	60.307	416.209	238.181	122.758	55.270	29.568
	% udziału	100	12,0	82,2	47,0	24,2	11,0	5,8
	woj.elbląskie	46.371	7.258	37.963	21.133	12.740	4.090	1.150
	% udziału	100	15,6	81,9	45,6	27,5	8,8	2,5
	woj.gdańskie	162.570 566	18.008	120.288	51.475	42.548	26.265	24.274
	% udziału	100	11,1	74,0	31,7	26,2	16,1	14,9
	woj.koszalińskie	110.560	11.083	98.253	65.534	32.719	.	1.224
	% udziału	100	10,0	88,9	59,3	29,6	-	1,1
	woj.słupskie	66.865	9.406	54.539	30.339	13.210	10.990	2.920
	% udziału	100	14,1	81,5	45,4	19,7	16,4	4,4
	woj.szczecińskie	119.718	14.552	105.166	69.700	21.541	13.925	.
	% udziału	100	12,1	87,8	58,2	18,0	11,6	-

Struktura przestrzenna bazy noclegowej i jej wykorzystanie /w udzielonych noclegach/
w makroregionie północnym w 1986r

w tys.

Tabela Nr 14

Lp	Wyszczególnienie	Ogółem miejsca noclegowe / udzielone noclegi	Strefa-ośrodki-obszary: Strefa nadmorska m.n. / udz.noclegi	% w ogółem	Strefa pojezierna m.n. / udz.noclegi	% w ogółem	Ośrodki krajoznaw. m.n. / udz.noclegi	% w ogółem	Pozostałe obszary m.n. / udz.noclegi	% w ogółem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Makroregion Północny razem	506,0	326,9	64,6	97,3	19,2	57,1	11,3	24,7	4,9
		40.943,4	22.875,2	55,9	12.080,1	29,5	4.507,6	11,0	1.480,5	3,6
2	województwo elbląskie	46,0	34,4	74,8	4,4	9,5	3,4	7,4	3,8	8,3
		3.455,7	2.427,6	70,2	449,1	13,0	409,0	11,8	170,0	5,0
3	województwo gdańskie	162,6	59,8	36,7	53,6	33,0	42,7	26,3	6,5	4,0
		17.494,0	4.529,3	26,0	9.119,6	52,1	3.260,5	18,6	584,6	3,3
4	województwo koszalińskie	110,6	87,4	79,1	15,9	14,3	2,4	2,2	4,9	4,4+1
		7.360,0	5.975,0	81,2	1.072,0	14,6	133,0	1,8	180,0	2,4
5	województwo słupskie	66,9	44,8	67,1	15,5	23,2	1,3	1,8	5,3	7,9
		4.554,7	2.999,3	65,8	1.088,4	24,0	108,1	2,4	358,9	7,8
6	województwo szczecińskie	119,9	100,5	84,0	7,9	6,5	7,3	6,0	4,2	3,5
		8.079,0	6.944,0	86,0	351,0	4,3	597,0	7,4	187,0	2,3

Obsługa krajowego ruchu turystycznego w 1986r.

Tabela Nr 15

Lp.	Nazwa jednostki turystycznej	Ruch pobytowy		Ruch wycieczkowy		Ruch weekendowy		o g ó ł e m		Struktura %	
		wyjazdowy	przyjazd.	wyjazdowy	przyjazd.	wyjazdowy	przyjazd.	wyjazdowy	przyjazd.		
	O G Ó Ł E M	31.143	129.525	206.205	106.624	36.499	2.171	273.847	238.330	100	
	w tym jednostki planu centralnego	8.946	53.824	82.471	73.034	12.017	-	103.434	126.858	37,8	53,2
1	PP"Orbis" PBP GOO Gdańsk	4.480	9.680	11.550	11.500	-	-	16.030	21.180		
2	PP"Orbis" Hotele Gdańsk	-	-	-	-	-	-	-	-		
3	PP"Orbis" Hotele Grand	-	-	-	-	-	-	-	-		
4	BTZ PTTK	326	4.840	376	475	-	-	702	5.315		
5	OZGT PTTK	-	16.950	448	10.207	-	-	448	27.157		
6	OZDG PZMot	-	2.576	31	4.138	-	-	31	6.714		
7	OST "Gromada"	705	4.779	53.584	27.519	-	-	54.289	32.298		
8	SBT "Turysta"	248	4.292	9.742	10.933	2.081	-	12.071	15.225		
9	PISiT "Sport-Tourist"	303	6.976	365	1.490	4.536	-	5.204	8.466		
10	BPiT ZSP "Almatur"	975	-	-	-	1.771	-	2.746	-		
11	WPTM ZSMP "Juventur"	621	729	1.187	1.756	-	-	1.808	2.485		
12	BPiT ZKP "Logostour"	84	1.211	518	634	-	-	602	1.845		
13	TAU ZMW	365	1.243	294	259	-	-	659	1.502		
14	BUT "Harctur"	839	548	4.376	4.123	3.629	-	8844	4.671		
	jednostki planu terenowego	15.955	39.872	106.326	28.855	20.902	-	143.183	68.727	52,3	28,8
15	MPT"Gdańsk-Tourist"	7.165	4.273	18.058	16.778	17.402	-	42.625	21.051		
16	PUT "Kąpielisko Morskie" Sopot	8.790	10.215	33.000	11.726	2.600	-	44.390	21.941		
17	PUT "Hel"	-	25.384	55.268	351	900	-	56.168	25.735		
18	PUT gospodarki komunalnej	3.680	3.758	4.425	1.270	90	2.171	8.195	7.199	2,9	3,2
	Prywatne biura turystyczne	2.562	32.071	12.983	3.475	3.490	-	19.035	35.346	7,0	14,8
19	BT "Sopotourst"	1.337	2.470	190	2.480	3.250	-	4.777	4.950		
20	BT "Balt-Tour"	562	12.984	-	-	-	-	562	12.984		
21	BUTK "Kaszuby"	42	2.537	160	210	-	-	202	2.747		
22	BT "Nord"	456	3.979	9.615	40	-	-	10.071	4.019		
23	BUT "Wybrzeże	83	2.211	383	745	240	-	706	2.956		
24	BUT "Bałtyk"	82	7.890	2.635	-	-	-	2.717	7.890		

Tabela Nr 16

Liczba obsłużonych osób w turystyce zagranicznej w latach 1985-1986

lp. Nazwa jednostki turystycznej	Turystyka wyjazdowa		Turystyka przyjazdowa		Struktura % 1986	
	1985	1986	1985	1986	wyj.	przyj
O g ó ł e m	47.738	62.461	96.399	93.301	100	100
w tym jednostki planu centralnego	45.714	58.381	95.179	91.772	98,6	98,2
1. PP"Orbis"PBPOO Gdańsk	7.780	9.050	35.665	24.585		
2. PPOrbis" Hotele Gdańsk	-	-	28.571	29.505		
3. PP"Orbis"Hotele"Grand"	-	-	18.358	17.669		
4. BTZ PTTK	14.289	22.383	125	1.003		
5. OZGT PTTK	-	-	1.152	1.880		
6. OZDG PZMot	690	873	245	121		
7. OST"Gromada"	6.139	8.532	-	-		
8. SBT"Turysta"	6.888	4.878	1.911	1.914		
9. PZSiT"Sport-Turist"	2.138	2.536	500	3.093		
10.PPiT"Almatur"	1.962	2.395	3.289	3.270		
11.WBTM"Juventur"	2.702	2.782	2.800	3.260		
12.SPiT"Logostour"	986	1.027	-	-		
13.TAU ZNW	1.155	1.990	850	2.610		
14.BUT"Harctur"	985	1.935	1.713	2.862		
jedn.planu terenowego	2.024	4.080	1.220	1.529	1,4	1,8
15.MPT Gdańsk-Tourist	1.314	2.707	-	9		
16.PUT"Kąpielisko Morskie" Sopot	710	1.373	1.220	1.520		
17.PUT Hel	-	-	-	-		
18.PUTGospodarki Komunalnej	-	-	-	-		

Tabela Nr 17

Morskie przewozy pasażerskie w latach 198o-1985

Lp.	Wyszczególnienie	198or	1981r	1982r	1983r	1984r	1985r	1986r
1.	Przewozy statkami PLO ss.Batory, promy,statki towarowe ogółem	26.797	28.179	14.3o8	2o.3o3	23.67o	19.248	16.9oo
2.	Przewozy promami PŻB ogółem	31.498	56.o47	17.677	51.o76	68.o97	71.o83	-
3.	Przewozy turystyczne statkami PP Żegluga Gdańska w tys.osób	2.174,o	.	1.668,o	2o2o,o	.	1.9o9	.

Źródło: Rocznik Statystyczny Woj.Gdańskiego - WUS Gdańsk 1986.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

Tabela Nr. 18

woj. gdańskie

Miejsca noclegowe w 1[illegible] r.

Jednostka terytorialna	Ogółem	Obiekty turystyczne	Obiekty wczasowe				Domy letniskowe
			razem	wczasowo-wypoczynkowe	dzieci i młodz.		
					kolonie	obozy	
1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem województwo	162.566	18.008	120.288	51.475	42.548	26.265	24.270
m. Gdańsk	27.330	5.054	22.061	6.508	14.375	1.178	215
m. Gdynia	9.767	1.776	7.991	1.457	6.268	266	-
m. Gniew	42	42	-	-	-	-	-
m. Hel	506	29	477	372	105	-	-
m. Jastarnia	8.105	1.728	6.252	5.690	512	50	125
m. Kartuzy	424	142	282	-	282	-	-
m. Kościerzyna	894	114	780	-	780	-	-
m. Pelplin	70	-	70	-	70	-	-
m. Pruszcz Gdański	503	153	350	-	350	-	-
m. Puck	2.577	245	2.332	343	1.834	155	-
m. Reda	240	-	240	-	240	-	-
m. Rumia	860	70	790	-	600	190	-
m. Skarszewy	466	171	295	-	295	-	-
m. Skórcz	164	-	164	99	45	20	-
m. Sopot	5.610	2.128	3.482	2.155	1.016	311	-
m. Starogard Gdański	291	111	180	-	180	-	-
m. Tczew	662	132	530	-	530	-	-
m. Wejherowo	1.190	-	1.190	-	1.190	-	-
m. Władysławowo	31.979	2.521	29.138	17.995	6.756	4.387	320
g. Cedry Wielkie	-	-	-	-	-	-	-
g. Chmielno	2.700	168	1.182	642	200	340	1.350
g. Choczewo	4.801	480	4.176	280	100	3.796	145
g. Dziemiany	2.807	47	1.910	115	200	1.595	850
g. Gniew	64	22	32	32	-	-	10
g. Gniewino	333	25	188	138	-	50	120
g. Kaliska	1.170	-	850	110	-	740	320
g. Karsin	3.514	56	3.108	1.689	.	1.419	350
g. Kartuzy	1.456	264	212	37	175	-	980
g. Kolbudy Górne	1.277	-	1.127	877	250	-	150
g. Kosakowo	690	-	570	351	219	-	120
g. Kościerzyna	9.458	660	6.123	3.710	645	1.768	2.675
g. Krokowa	4.963	516	3.537	776	442	2.319	850
g. Linia	1.154	-	504	449	55	-	650
g. Liniewo	150	-	-	-	-	-	150
g. Lipusz	1.764	22	1.492	28	-	1.464	250
g. Lubichowo	2.500	124	1.626	655	575	396	750
g. Luzino	12	-	12	-	-	12	-

1	2	3	4	5	6	7	8
g. Łęczyce	400	-	280	150	130	-	120
g. Morzeszczyn	80	-	80	-	80	-	-
g. Nowa Karczma	375	-	265	-	220	45	110
g. Osieczna	490	-	360	-	130	230	130
g. Osiek	2.528	11	1.367	118	70	1.179	1.150
g. Pelplin	70	-	70	-	-	70	-
g. Pruszcz Gdański	435	-	435	-	435	-	-
g. Przodkowo	200	-	-	-	-	-	200
g. Przywidz	1.194	170	544	404	140	-	480
g. Pszczółki	20	-	20	-	-	20	-
g. Puck	3.205	66	3.059	190	2.249	620	80
g. Sierakowice	1.647	-	997	841	21	135	650
g. Skarszewy	1.032	-	938	582	-	350	100
g. Skórcz	100	-	100	-	50	50	-
g. Smętowo Graniczne	44	44	-	-	-	-	-
g. Somonino	825	86	319	129	150	40	420
g. Stara Kiszewa	1.159	-	949	29	250	670	210
g. Starogard Gdański	828	164	334	48	-	286	330
g. Stężyca	5.496	295	2.901	2.115	106	680	2.300
g. Subkowy	18	-	18	-	18	-	-
g. Sulęczyno	4.498	225	1.473	1.267	60	146	2.800
g. Szemud	2.370	-	170	170	-	-	2.200
g. Tczew	900	-	900	-	-	900	-
g. Trąbki Wielkie	50	-	-	-	-	-	50
g. Wejherowo	778	63	315	175	-	140	400
g. Zblewo	1.164	24	630	570	-	60	510
g. Żukowo	2.227	60	517	179	150	188	1.650